

Rechtskundig Weekblad

Vereeniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 500 fr. per jaar

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

Plechtige openbare zitting van de Conferentie der Jonge Balie te Kortrijk
op zaterdag, 16 november 1957

FISCUS EN RECHT

Rede uitgesproken door Mr G. Devriendt

In alle tijden heeft men zich met het vraagstuk van de fiscaliteit moeten bezighouden.

Ook de Kerkeleers reeds gaven hun zedelijk oordeel te kennen : « Wilt gij geen belasting betalen, geef dan al uw weg aan de armen; wilt gij u rijkdommen verzamelen, dan zult ge aan de Keizer moeten overgeven. »

In onze tijd, in onze Europese cultuur, waar het Recht een essentiële en actieve rol speelt, is een der bijzonderste aspecten van het fiscale vraagstuk, het probleem van Fiscus en Recht.

In deze voordracht wil ik onderzoeken of het fiscaalrecht, zoals het wordt gemaakt en toegepast, alsmede zijn uitwerkingen en inwerkingen, inderdaad is aangesteld zoals het woord « fiscaalrecht » het zou moeten laten vermoeden, uit : Fiscus en Recht, het Recht zoals het in onze Europese cultuur wordt opgevat en zoals het dus leeft in het actuele rechtswestzijn.

In het beeld van de fiscaliteit gaan wij dus in historisch perspectief (1) de verhouding tussen beide nagaan.

Het historisch vertrekpunt van het Belastingbestuur.

Om een zeker actueel verschijnsel — waarover ik later spreek — te begrijpen, is het noodzakelijk het historisch vertrekpunt van de fiscaliteit vast te stellen.

Oorspronkelijk was het gehele staatsbestuur saamgebracht in de dienst van de belastingadministratie, welke niet alleen zorgde voor de invordering van de belasting, doch ook voor de besteding ervan. Het latijnse woord « fiscus » betekent staat. De belasting-administratie was het staatsbestuur.

In de loop der tijden is deze overheidstaak zich dan gaan splitsen en is zij uiteengevallen in verscheidene onderdelen, in verscheidene staatsdiensten.

De actuele overheersende positie van de Minister van Financiën herinnert nog aan dit verband, aan die verwantschap van de onderdelen met het historisch geheel waaruit zij zijn ontstaan.

Herinnert ook nog aan dat vertrekpunt, de benaming van « procureur-fiscaal », die tot vóór het Frans tijdperk werd gegeven aan het Openbaar Ministerie en zelfs nu nog wordt gegeven in Nederland aan het Openbaar Ministerie vóór zekere rechts-machten.

Fiscus : onveiligheid en angst.

Wij zijn natuurlijk gelukkig dat wij hier thans onze procureurs des Konings niet meer met deze titel van procureur-fiscaal moeten aanspreken.

Bij het uitspreken van het woord « fiscus » komt het onbehaaglijk gevoel als van zelf.

In het woord « belasting » belasten, « impot » imponere, imposer, spreekt de verplichting, spreekt de dwang.

Bestaat nog wel het woord « contribution », « contribuable », doch dit is slechts een herinnering aan de tijd toen de burgers zogenaamd de belasting nog vrijwillig aanboden, contribueerden.

Zekere belastingen heten ook nog wel « rechten » (zegelrecht, registratie-, successie-, invoer- en accijnsrecht, enz.). Dit is echter ook nog uit de tijd toen de overheid, (de Vorst, de Leenheer) aan de staten of steden toestemming van belasting vroeg, de Beden en voor deze toestemming dan een recht of voorrecht verleende. Was de toestemming verleend, dan was er weer de dwang en dwong het overheidsgezag de prestatie af.

Fiscus betekent thans algemeen : onveiligheid. Waar Fiscus aanwezig is, is over het algemeen : angst.

Daarom heeft men gezegd dat de belastingwet beperkend moest worden uitgelegd en heeft men het beginsel uitgevonden « in dubio contra Fiscum ».

Dit was een uitdrukking van het zelfverweer waarmee elk gevoel van onveiligheid gaat gepaard. Angst en onveiligheid in de maatschappij wijzen op een zekere toestand van rechteloosheid. Men begrijpt dan ook waarom men het belastingrecht weleens « gereglementeerd onrecht » heeft genoemd.

De vlucht voor de Fiscus.

In alle tijden heeft men getracht aan de Fiscus te ontsnappen en heeft men voor deze daad de zedelijke rechtvaardiging gezocht en gevonden.

Er is weleens een uitzonderlijk moment geweest dat men dacht dat de contribuabel uit burgerzin zelfs meer zou geven dan de Fiscus verlangde. Dit was in Frankrijk toen de Constituante van 1789 de « contribution patriotique » (heffing ineens ten bedrage van een vierde van het inkomen) invoerde en waarbij dan gedekreteerd werd als volgt: « Il ne sera fait aucune recherche ni inquisition pour découvrir si chacun a fourni une contribution conforme aux propositions... L'Assemblée pleine de confiance dans les sentiments d'honneur de la nation française ordonne que chacun en énonçant sa contribution, s'exprimera de la manière suivante: je déclare avec vérité... » enz.

Tegenover de negatieve resultaten van dit besluit is de Fiscus vlug tot andere inzichten gekomen.

De belastingontduiking.

Bekijkt thans het uitgebreid net der controlemidelen. De zaak begint ook nog wel met een deklaratie, maar, zo zegt artikel 55 van onze huidige belastingcode, het bestuur neemt als belastinggrondslag het cijfer van de aangegeven inkomsten, *tenzij* het dit cijfer *onjuist bevindt*.

Men zal begrijpen waarom de Fiscus dit aangegeven cijfer dikwijls onjuist zal bevinden, ook daar waar het juist mocht zijn, wanneer men b.v. ziet dat zelfs Belgische moraaltheologen — er is natuurlijk geen eensgezindheid — eens hebben aangenomen dat tot 20 à 30 % van het belastbaar inkomen aan de Fiscus mag worden onttrokken.

Gans de belastingstructuur is door dit verschijnsel van de belastingontduiking beïnvloed. Het vormt zelfs een bijzonder en afzonderlijk deel van het moderne belastingvraagstuk.

In 1939 deed het eens een Minister van Financiën (Gutt) volgende woorden van verontwaardiging in de Kamer uitroepen: « Moi (en hij bedoelde vooral de vrije beroepen) qui ne crois pas professeur d'idées subversives, devant certaines déclarations d'impôts, je me sens révolutionnaire. »

Dergelijke verklaringen van een Minister van Financiën zijn niet van aard elke belastingbetaler te ontroeren. De zaak is natuurlijk anders wanneer dergelijke Minister van Financiën van een revolutionair gevoel overslaat tot revolutionaire daden zoals na de bevrijding.

Over het algemeen, wanneer een belastingplichtige in de gelegenheid is te ontduiken — en dit wordt meer en meer onmogelijk gemaakt — heeft hij wel angst doch geen wroeging; hij geeft zich zelf de absolutie, vooral wanneer hij staat voor een « belasting op de ellende », die zijn levensminimum aantast, of staat voor con-fisc-erende tarieven.

Sarkastische geesten beschouwen de belastingontduiking als een vanzelfsprekend en noodzakelijk tegengewicht tegenover de steeds toenemende verspilzucht van de moderne staat, oordelend dat hoe meer belastingen worden betaald aan de staat, hoe meer deze ook denkt te mogen verkwisten of uitgeven.

De privileges en de rechtsgedachte.

In vroegere tijden, namelijk in de eeuwen vóór de Franse revolutie, bestond het wettelijk ontsnappen aan de Fiscus: het stelsel van de privileges genoten

door adel en geestelijkheid. Alleen de mindere man betaalde belasting, de burger, d.w.z. de onadellijke « le roturier taxable et corvéable à merci ». Die privileges werden eens door de bisschop van Sens verdedigd door de opmerking dat het volk contribueerde met zijn goederen; de adel die ten strijde moest trekken, contribueerde met zijn bloed en de geestelijkheid met haar gebeden.

Alhoewel de Franse revolutie met die privileges kort spel heeft gemaakt en de grondwettelijke regimes het verbod ervan hebben ingevoerd, komen wij ze nog op onze dagen veelvuldig tegen, natuurlijk onder andere vormen en met andere rechtvaardigingen. Vernoemen wij b.v., om maar over de privileges der interne fiscaliteit te zwijgen, de fiscale voorrechten en vrijstellingen verleend aan zekere hogere ambtenaren van een steeds groeiend aantal inter- en supranationale instellingen.

Zoals ook thans tegen deze vrijstellingen uit naam van het Recht wordt geprotesteerd — iedereen is gelijk, er mogen geen supercitoyens bestaan — zo protesteerde ook eens een man in de tijd van Lodewijk XIV tegen de toen geldende privileges van adel en geestelijkheid. Het was nochtans een man met roem en eer beladen. Ik noem de beroemde Franse vestingbouwer Vauban, die op het eind van zijn leven, hij was meer dan 70 jaar, een belastinghervorming wilde doorvoeren « Le Dime royal », dit ten gunste van de armere bevolking die practisch de ganse belastingdruk droeg: « Je possède la vie et la fortune de mon peuple en toute propriété », zegde Lodewijk XIV. Vauban ondervond wat het betekende tegenover Fiscus het begrip Recht te stellen. Hij viel in ongenade. De macht van de Vorst immers en de *dwang* welke hij kon uitoefenen, vormden toen de enige grondslag en rechtvaardiging van de belastingheffing van deze tijd.

Door Vauban was echter, en dit practisch voor het eerst, het gelijkheidsbeginsel en dus de *rechtsgedachte* naar voor gebracht geworden.

Hard is sindsdien de strijd geweest om deze rechtsgedachte op het gebied van de belastingheffing doorgevoerd te krijgen.

Belastingregels.

Belastingregels werden opgesteld vooral door economen (b.v. Adam Smith): men zocht de richting aan te geven waarin de belastingwetgeving zich behoort te ontwikkelen; men wilde komen tot meer concrete regels, waardoor de rechtsgedachte zou kunnen worden gerealiseerd. Denken wij b.v. aan het gelijkheidsbeginsel, draagkrachtbeginsel, beginsel van het minste leed, enz. Het verwerkelijken van wat als gerechtigheid werd beschouwd deed streven naar behoorlijke verdeling van de belastingdruk; behoorlijke verhouding overheid - belastingplichtige; behoorlijke inrichting van de belastingwetgeving; behoorlijke maatschappelijke uitwerking; erkenning van de privaateigendom; niet aantasten van de vermogens en de rechtsverhoudingen; niet antasten van de productie; voorkomen van dubbele belasting; algemeenheid en gelijkmatigheid; progressiviteit; uitsluiting van willekeur, enz.

Deze regels opgesteld in de loop der jaren, weerkaatsen de opvattingen omtrent gerechtigheid in de tijd dat zij werden geformuleerd. Het gerechtigheidsideaal verandert van inhoud: ieder tijdperk wordt voor nieuwe vraagstukken geplaatst en de fiscaliteit raakt ook ethische, politieke en godsdienstige opvat-

tingen die in de loop der tijden veranderen en ook van land tot land kunnen verschillen.

Men spreekt van een eeuwige absolute Idee der Gerechtigheid. Deze is in de praktijk niet te verwezenlijken, gezien de relativiteit der menselijke verhoudingen. Ze vindt haar uitdrukking nochtans, alhoewel gebrekkig, in het bestaande concrete rechtsbewijstzijn, in de rechtswetenschap, in de ontwikkeling van het algemeen recht.

Het algemeen recht.

Het heeft lange tijd geduurd, vooraleer de *rechtswetenschap*, waarvan verscheidene takken zoals burgerlijk- en strafrecht reeds een eeuwenlange evolutie hadden doorgemaakt, zich uiteindelijk ook aan de belastingheffing is gaan interesseren, belastingheffing die zoals we zegden, uitsluitend op de *dwang* was gesteund.

Eerst tijdens en na de Franse revolutie werd dit contact met het algemene recht gevonden, namelijk toen, benevens de belastingen gevestigd op het feitelijke, zoals de grondbelasting, ook de vaste gegevens van het burgerlijk recht tot object van belastingheffing werden gekozen (de registratiewet van 22 Frim., VII, waarin ook het successierecht was opgenomen).

Wanneer eenmaal dit verband was gelegd, kwam toen het streven om aan het civielrecht het overwicht te geven, hetgeen werd uitgedrukt in de stelregel: «le droit civil domine le droit fiscal».

Streven naar absolute autonomie. — Eenheid van het recht.

Er ontstonden aldus twee stromingen, de stroming die het private recht (burgerlijk- en handelsrecht) als het *algemene* dus ook het fiscaalrecht dominerende recht beschouwt en steeds, waar mogelijk, in de toepassing van het belastingrecht beroep doet op hetgeen eens een advocaat-generaal bij het Hof van Cassatie noemde «ce fonds commun de la pensée juridique..., ce fonds de notions juridiques formées et perfectionnées au cours des siècles...» en de andere stroming voorstander van de absolute autonomie van het belastingrecht, met recht tot eigen zelfstandige begripsvorming en eigen interpretatietechniek.

Het is die laatste stroming die de overhand krijgt.

Ook het *handelsrecht* trouwens eist meer en meer zijn zelfstandigheid op ten overstaan van het civiel recht.

Het zakenleven met zijn rythme van opeenvolgende en gestandaardiseerde verrichtingen, die hun beslag moeten krijgen zonder haperen en vertraging, waarin de verbintenis zelf economisch een waarde is die moet kunnen circuleren en tot basis dienen van het crediet, kan het minder en minder nog met het contractuele mechanisme van het civiel recht (vrije contractuele toestemming, onderzoek van de subjectieve intentie) stellen. Men streeft derhalve naar het objectiveren der verbintenissen door technische procédés van vereenvoudiging als de institutie van de wissel, de titel, rekening, compte-courant, afzonderlijk patrimonium door vennootschap, toetredingscontract, enz. Het persoonlijke gaat een mindere rol spelen; treedt op de voorgrond: het regime van het object, het instrument, de institutie. Wij gaan meer en meer naar een formalistisch recht. «Nous assistons,» schrijft Van Rijn in zijn recent werk «Principes de droit commercial», «depuis la première guerre mondiale à une évolution profonde du droit commercial — contre-coup inévi-

table des transformations de la société moderne elle-même: une oscillation de plus en plus ample le déplace du pôle contractuel vers les pôles statutaire et institutionnel.»

Het ligt voor de hand dat ook het *fiscaalrecht*, dat zoals het handelsrecht bij het steeds wisselend maatschappelijk leven dient aan te sluiten, zijn zelfstandigheid opeist.

Deze drang naar autonomie is des te meer verstaanbaar wanneer we weten dat historisch de belastingheffing buiten de rechtswetenschap en het algemene recht stond, en anderzijds het gebied dat zij bestrijkt hoofdzakelijk ligt op het terrein van het *feitelijke gegeven*.

Het recht echter dat het maatschappelijk verschijnsel der fiscaliteit beheerst, mag niet worden losgemaakt van het recht hetwelk de andere maatschappelijke verschijnselen regelt: men kan autonomist zijn, maar toch de eenheid van het recht niet uit het oog verliezen.

Breuk met de werkelijkheid. — Storingen.

Het fiscaal niet erkennen van wat in het sociale leven werkelijkheid is, doet een kloof ontstaan tussen belasting en leven. In plaats van aansluiting bij het maatschappelijk leven, wordt het tot een storing van dit maatschappelijk leven.

Zo bijvoorbeeld het tot de fiscale winst rekenen van wat maatschappelijk gezien geen winst is.

Hetzelfde heeft plaats wanneer de Fiscus het maatschappelijk leven gaat beoordelen: als hij bij het toelaten van bedrijfskosten de utiliteit ervan gaat betwisten.

Wanneer wat economisch *continu* is, zoals de onderneming, kunstmatig bij de persoon wordt afgekap, ingevolge een zg. annaliteitsbeginsel (de kwestie der waarderingen, afschrijvingen, aftrek vorige bedrijfsverliezen of verliescompensatie).

Wanneer niet zoveel mogelijk rekening wordt gehouden met het bedrijfs-economisch inzicht van de bedrijfsleider, met de eisen der boekhoudkundige techniek, en met het *goed koopmansgebruik* in het algemeen, begrip dat b.v. in de Nederlandse fiscale wetgeving is opgenomen, dat door onze Hoven van Beroep reeds werd geformuleerd in verband met de waardering der stocks en voorraden, doch van welk begrip in de fiscale terminologie onze Fiscus niet wil weten.

Wanneer aldus tussen de fiscale begripsvorming (denken wij aan begrippen zoals: woonst, gezin, kapitaal, inkomen, winst, reserves, delgingen, meerwaarden, provisies, previsions, enz.) en het economisch-, civiel- en handelsrechtelijk concept, geen compromis wordt bereikt, staan wij niet alleen voor een breuk met de werkelijkheid, maar ontstaat er een voortdurende strijd tussen enerzijds het privaat-economisch belang van de particuliere ondernemer en de fiscale belangen van de staat. De belastingbetaler gaat daardoor de belastingheffing zien als een vijandelijke macht, als iets dat niet bij het maatschappelijke leven hoort, als een verschijnsel dat dit maatschappelijk leven naar het leven staat, daar waar nochtans de fiscaliteit wordt voorgesteld als — en hoort te zijn — een factor ter bevordering van het algemeen welzijn.

Streven naar suprematie. — Inwerking op het recht en rechtsverkeer.

Het streven naar absolute autonomie van het belastingrecht wordt tot een streven naar suprematie. Beginselen en begrippen van burgerlijk en handels-

recht worden zo maar omvergeworpen; vermoedens, ficties en willekeurige gelijkstellingen opgestapeld.

Ook de evolutie van het handelsrecht — hetwelk tot een economisch recht is uitgegroeid — wordt door de Fiscus in een bepaalde richting gestuurd.

In de 19^{de} eeuw kwam de wetgever inzake handelsrecht slecht tussen om de handelsgebruiken te codificeren of om op aanvullende of suppletieve wijze de juridische gevolgen van verrichtingen van contractuele aard te formuleren. De gebiedende of imperatieve teksten vormden een uitzondering. Hoevele gebiedende beschikkingen bestaan er thans niet — noemen wij b.v. de recente wetgeving inzake handelsregister — die ook door de Fiscus, dus met het oog op de belastingen, zijn ingegeven en die maken dat dit oorspronkelijk hoofdzakelijk contractuele recht meer en meer verwordt tot een dwingend wettelijk recht.

Ook de vormen van het rechtsverkeer worden door de Fiscus in de war gebracht. Spreken wij b.v. over de ondernemingstructuren. Staande voor fiscale lasten die ondraaglijk zijn geworden, nemen tal van ondernemingen de vlucht en blijven bevangen in economisch-juridische vormen die onecht zijn, bij hen niet passen en tenslotte economisch ook storend werken. De ondernemingen worden ongelijk behandeld; er bestaat geen neutraliteit; men zoekt derhalve de fiscaal minst bezwaarlijke vorm, welke gekke sprongen er ook moeten worden gemaakt. Hoeveel « sociétés de convenance fiscale » bestaan er niet? Grote ondernemingen voor wie de kapitaalvennootschapsvorm het best zou passen, zien wij zich wringen in het kader van een personenvennootschap; kleine ondernemingen die een eenmanszaak uitmaken, de vorm aannemen van een personenvennootschap; familiebedrijven deze van de kapitaalvennootschap. Dit alles met behulp van vlieg- en kunstwerk, zo vaak aan het aannemen van schijnvormen verbonden.

De Fiscus door zijn geest van overheersing en willekeur bevordert aldus de economische leugen en de hypocrisie.

Streven naar perfectionisme.

Niets wordt heden ten dage nog door de Fiscus onberoerd gelaten. De belastingheffing moet trouwens tegenwoordig voor alles dienen. De vroegere uitsluitende budgetaire functie van de belastingheffing — het dekken der overheidsuitgaven — behoort tot het verleden. Vooral sinds de laatste wereldoorlog is de fiscaliteit nu ook een instrument geworden voor het voeren van economische, sociale, familiale, culturele politiek en zelfs van politiek tout court.

Deze regulerende functie naast de budgetaire leidt tot steeds verder gaande differentiering in de belastingwetgeving. Het wordt alles detailwerk, technisch werk waarin de rechtstructuur verdwijnt. Dit technisch perfectionisme, zogenaamd om met alle ongelijkheden en oneffenheden van het maatschappelijk leven rekening te houden, leidt tot een fiscaliteit die niet meer als een rechtssysteem kan worden beschouwd.

Afbakening Overheidsgezag - Invididuele vrijheid

Hoe staat het met de rechten van het individu m. a. w. welk is de afbakening van het overheidsgezag en de individuele vrijheid. Een belastingspecialist schreef eens: « Aujourd'hui, la liberté individuelle peut tenir l'autorité en échec; c'est un pouvoir en face d'un pouvoir; les droits de l'homme limitent

les droits de l'Etat: devant le foyer, le fisc s'arrête et est obligé de parlementer ».

Dit werd echter geschreven in 1917 namelijk door Jules Ingenbleek, de toenmalige secretaris van de Koning, die vanwege de Belgische regering uit Le Havre opdracht had gekregen een belastingstelsel op het inkomen te ontwerpen.

Wat misschien waar was in 1917, is het thans niet meer in 1957.

De vaststellingen zijn ontmoedigend wanneer men onderzoekt welke thans de juridische positie is van de belastingbetaler tegenover de Fiscus, of hij al dan niet op voet van gelijkheid is geplaatst, welke de juridische waarborgen zijn waarover de burger tegenover de belastingoverheid beschikt, of het individu gevrijwaard is tegen willekeur zowel in het tot standkomen van de belastingwet als in de interpretatie en toepassing ervan in de praktijk door de belastingadministraties en de rechtsmachten.

De agressiviteit der belastingheffing. Uiterste grenzen.

Eenieder, ook de mindere man, heeft te doen met een belastingheffing waarvan het agressieve karakter steeds meer en meer scherpere vormen heeft aangenomen en aanneemt.

De rechtstreekse en onrechtstreekse belastingen, dewelke van overheidswege eens werden genoemd « ces deux aimables filles qu'un Ministre des Finances doit également courtoiser » brachten in dit jaar 1957 tot nu toe gemiddeld meer dan 7 milliard en half per maand in de Staatskas.

De fiscale aftapping op het inkomen van de particulieren en van de ondernemingen, daarbij gerekend hetgeen door de RMZ wordt afgeroomd en terecht parafiscaliteit wordt genoemd, bedraagt reeds meer dan een derde van het nationaal inkomen, waar dit vóór 1914 slechts 12 procent bedroeg.

En nog zijn steeds verdere voorafnemingen en transfusies voor vadertje Staat in het vooruitzicht gesteld.

Bij dit alles kunnen wij ons de vraag stellen of het plafond van het psychologisch en economisch draagbare niet reeds zodanig is doorboord derwijze dat er gevaar is voor instorting.

De uiterste grenzen van de belastingheffing zijn echter moeilijk objectief vast te stellen. In het begin dezer eeuw waren ze vastgesteld op 17 procent. In de Bijbel op een tiende.

De « Jungle ».

Vooral als juristen kunnen wij ons echter de vraag stellen wat er bij een belastinginvasie zoals wij die nu kennen, nog van het Recht terecht komt. Ruimt dit Recht niet weer de plaats voor de Dwang van vroeger?

Recht voor het individu betekent o. m.: uitschakeling van de willekeur; eenvoud en klaarheid der verplichtingen; eerbiediging van de kracht van het gewijsde.

Bij de bespreking kort vóór het parlementair verloop van het fiscaal ontwerp nr 525 strekkend tot wijziging van het fiscaal regime van de inkomsten van schuldvorderingen, leningen en deposito's met bedrijfskarakter, bekloeg onze Kamervoorzitter Camille Huysmans zich erover dat dit wetsontwerp, dat natuurlijk zoals alle fiscale teksten opgesteld was door het belastingbestuur, zoveel als onverstaaenbaar was, en na het kamerlid de Heer Schot gelukgewenst te

hebben omdat hij er verstand van had te zwemmen in de troebele wateren van de fiscaliteit, verklaarde hij — onder algemene vrolijkheid — : «Ik zal aan het Bureau van de Kamer vragen in ons Reglement volgende beschikking in te lassen : Het is verboden op het eind van de zitting, fiscale ontwerpen neer te leggen».

Wij staan aldus dikwijls voor — al of niet opzettelijk — duistere en dubbelzinnige teksten, waardoor de fiscale wetgever om de tuin werd geleid en waaruit de Administratie kan halen wat zij wil of wat zij misschien in het geniep heeft beoogd.

De subtiliteit en vindingsrijkheid van zekere belastingplichtigen moet echter niet onderdoen voor deze van het Beheer. Er ontstaan lekken in de wet, dewelke het Beheer dan telkens opnieuw door de wetgever doet stoppen. Uiteindelijk komen wij dan te staan voor een niet meer overzichtelijk belastingrecht, met kilometrieke artikelen, die steeds worden aangevuld en gewijzigd, en waarvan de Samenschaakeling die periodisch wordt herhaald een probleem vormt op zich zelf.

Het wetboek van registratie- en successierecht, gebouwd als het is op het juridische en het civielrecht, betekent nog klaarheid en vereenvoudiging.

Het beeld van de andere belastingssystemen vertoont echter een wanordelijke boel, een «jungle» waarin het individu verdoolt, doch waarin de techniek van de Fiscus met des te meer gemak opereert om de Rechtsgedachte in de belastingheffing terug te drijven, daarbij geholpen door de onwetendheid, de ontmoediging en het minderwaardigheidscomplex van de meerderheid der belastingplichtigen.

De fiscale praktijk en ondervinding leert dat onze moderne fiscale administraties, indien zij weliswaar niet meer over de onbetwiste en openlijke willekeurige macht en dwang van het oud regime beschikken, zich nochtans wonderwel hebben aangepast in feite en in rechte aan de ogenschijnlijke erfdienstbaarheden die hen door onze grondwettelijke en parlementaire instellingen zijn opgelegd.

De onderwerping van de fiscale wetgever. Weerwraak op het Rechterlijke.

De Fiscale Wetgever zelf blijkt een willoos werktuig te zijn geworden in de handen van het hoger belastingbestuur.

Ik sprak U in het begin van mijn voordracht over het historisch vertrekpunt van de fiscaliteit. Het belastingbestuur kan niet vergeten dat het eertijds het gehele staatsbestuur uitmaakte. De Fiscus grijpt instinctmatig terug naar zijn oorsprong. Zijn drang is atavisme.

Dreigend met de noodzakelijkheid van nieuwe belastingen, indien zijn grillen niet worden ingevolg, doet de Fiscus (het belastingbestuur) de fiscale wetgever voor hem buigen.

Zo zien wij de fiscale wetgever, onder druk van het hoger bestuur uitspraken van de *hoogste rechterlijke instanties* ongedaan maken door de comédie van zogenaamde interpretatieve wetten. De wetgever homologueert aldus de weerwraak van het Bestuur op de Rechterlijke Macht.

Wij denken b.v. aan de administratieve praktijk vóór de oorlog om niet alleen de vruchten van de bedrijfsactiviteit doch ook de meerwaarden van het kapitaal als bedrijfswinst te beschouwen, praktijk die door het Hof van Cassatie werd veroordeeld. Het Hof van Cassatie zag zijn uitspraken vernietigd door de wet van 1936 die onder de mom van een interpreta-

tieve beschikking een geweldige uitbreiding van het fiscale winstbegrip invoerde. Wij denken ook b.v. aan hetgeen na deze oorlog gebeurde toen het Hof van Cassatie beslist had dat in zake extrabelastingen juist zoals bij gewone belastingen de verwijlsintresten tijdens de periode van bezwaar waren geschorst. Het Parlement verwierp in eerste instantie de aanspraak van het Bestuur doch boog tenslotte wanneer met nieuwe belastingen werd gedreigd. Weer kwam een zogenaamde interpretatieve beschikking.

De ontmoediging en verwarring.

Welk is dan de psychologie van de belastingbetaler wanneer hij ziet hoe de kracht van het gewijsde wordt ontzenuwd.

De gewetens worden verzwakt. Waar het Recht zijn gading niet vindt, verzwakt de publieke moraal.

De ontmoediging tast daardoor soms ook het Rechterlijke apparaat aan.

Is m. i. daar niet vreemd aan, sommige ultra-fiscale rechtspraak onzer rechtsmachten, waarvan de Administratie nu en dan verplicht wordt zelve de gevolgen te verzachten of die nieuwe tussenkomst van de wetgever noodzakelijk maakt.

De verwarring is dikwijls ook zo dat de rechtsmachten soms de indruk gaan geven dat ook zij dienen te zorgen voor het binnenbrengen van geld in de staatskas, zelfs in niet-fiscale aangelegenheden. Zie de neiging van onze boetstraffelijke rechtbanken om nog slechts bij uitzondering de voorwaardelijkheid van de geldboeten toe te kennen, waar dit vroeger nog algemene regel was.

Die geest van overheersing van het Belastingbestuur op de andere organen van de Staat, vormt dan ook een werkelijk gevaar voor de goede werking van onze grondwettelijke instellingen en bijgevolg ook voor de rechten van het individu.

Het onderstuk van de Belastingadministratie en Kafka.

Diezelfde geest van overheersing is eveneens aanwezig wanneer het gaat om de toepassing in de praktijk van de fiscale wet.

Hier komt de burger in contact met het onderstuk van de belastingadministratie. Dit onderstuk is samengesteld uit twee apparaten, die beide worden getelegeleideerd door het hoger bestuur en als satellieten van de voorgeschreven baan niet afwijken. Enerzijds het zichtbaar apparaat van de Controleur der belastingen met zijn bedienden en verificateurs, welk apparaat als het soms moeite heeft met de bewijlslast, het wisselstuk van de Fiscale Commissie gebruikt om weer te kunnen demarrereren. Wee de onwetende en argeloze belastingplichtige die zelf om de Fiscale Commissie als een redmiddel heeft verzocht.

Anderzijds het apparaat van de Directie dat slechts zichtbaar is in de persoon van de Inspecteur of zijn bedienden. De Directeur die beslist op reclamatie, wordt zoveel mogelijk voor de burger verscholen gehouden. Men komt alleen in contact met zijn Inspecteur die de reclamatie onderzoekt en slechts advies geeft. Wat dat advies is, heeft men over het algemeen voor het raden en de Beslissing zelf wordt geboren in het duister. Men spreekt zijn rechter niet. Men ziet zijn rechter niet.

Ook het dossier ziet men niet. Van controle tot uitspraak door Directeur blijft dit dossier in het duister. Men speculeert trouwens op de angst die dit ver-

wekt. Dus geen kwestie van echte tegensprakelijke instructie. Nutteloos U te beroepen op uw recht van verdediging, nutteloos inzage te vragen van de bundel of mededeling van een stuk b.v. een vergelijkingspunt, dat als bezwarend wordt ingeroepen en dat U misschien zou kunnen weerleggen als U het kende of zag.

Men herhaalt steeds: «gij hebt ontdoken; gij zijt schuldig; dit en dat stuk — dat men niet vertoont — bewijzen het. Die en die persoon — waarvan men de namen of de juiste verklaringen niet voorlegt — bewijzen het. Bewijs dat gij niet schuldig zijt.»

De belastingbetaler — gelukkig niet altijd en ook niet iedereen — beschouwt dan ook somtijds het fiscale universum als een gepestifereerd milieu waar hij te doen heeft met de realiteit van het absurde, het redeloze en onredelijke, met de rechtelijke absurditeit.

Ik denk hier aan de atmosfeer die de bekende Tsjechische schrijver Kafka in zijn beklemmende roman «Het Proces» produceert. De vereenzaamde held van dit boek — aangeduid door een letter — tracht tevergeefs zijn aanvallers — eveneens aangeduid door letters, die met elkaar verwisselen, abstracties — te ontmaskeren, zich tegen hen te verdedigen als tegen die onpreciseerbare steeds nader komende bedreigingen, tot hij erdoor wordt omgebracht.

Denken wij aan de atmosfeer waarin ook een belastingplichtige tijdens zijn «Belastingproces» kan verkeren. Het gaat hier echter niet meer over Kafkaanse metafyziek.

In de ogen van de belastingambtenaar is elk individu, elke burger met zijn levend beeld en concrete werkelijkheid, vervaagd tot een gerepertorieerd object, een abstractie met dossiernummer, waartegenover zonder onderscheid en onmiddellijk het wantrouwen is gewittigd, waarop het veralgemeende vermoeden van belastingontduiking dient te worden toegepast en waarop derhalve, vooral bij tegenstand, een ongebreidelde controle moet worden losgelaten. De wettelijke bewijslast van de Fiscus is in de praktijk een onbestaande beschikking geworden. Het vermoeden van juistheid, wettelijk gehecht aan regelmatige en tijdige aangiften, de bewijskracht van regelmatige boekhoudingen worden dikwijls van de hand gewezen met goedkope bevestigingen of loze en passe-partout formuleringen, hetzij door verwijzing naar steeds oncontroleerbare vergelijkingspunten die in de bestuurlijke fase niet worden vertoond, dikwijls inadekwaat zijn of afgedwongen van andere beroepsgenoten, hetzij nog door het werkelijke uitlokken van ambtshalve aanslagen door middel van ingewikkelde of tijdroovende vragen om inlichtingen.

Het komt er voor de taxatieambtenaar op aan zo vlug mogelijk en zo hoog mogelijk te taxeren, onverschillig welke de gevolgen ervan zijn voor het individu. Geen enkele taxatieambtenaar zal door zijn overheid op de vingers worden getikt voor overdrijving maar wel wanneer zijn «tableau de chasse» die hij moet bijhouden en periodisch voorleggen aan zijn overheid, te weinig verhogingen en supplementen nooteert.

Het Voorschrift.

Leiddraad voor de belastingambtenaar is niet de zorg voor een rechtmatige toepassing van de wet maar wel de zorg voor de uitvoering van het Voorschrift van zijn Overheid. Voor hem telt alleen: de letter van het voorschrift, de onderrichting, het reglement. Van dit voorschrift weet hij zich niet los te

maken. Wanneer U met een belastingambtenaar spreekt over artikel zoveel van de Samengeschakelde wetten, antwoordt hij U met nummer zoveel van de samengeschakelde onderrichtingen van zijn bestuur of verwijst hij naar een instructie zonder meer. De belastingambtenaar is niet bij machte boven het Voorschrift uit te denken; hij blijft, onderworpen en slaafs, aan de woorden van het Voorschrift hangen, zelfs indien dit voorschrift niet op het gegeven feit of geval is toegepast en de aanwending ervan in het gegeven geval tot onrecht wordt.

Dit is hetgeen opvalt voor een jurist wanneer hij eens met een belastingambtenaar de degen gaat kruisen.

Beiden kijken elkaar vreemd aan, als hebben zij wederzijds te doen met een andere wereld.

De belastingambtenaar is bestuurlijk gewetensvol zonder de minste twijfel en werkzaam als niet één, doch in de toepassing van het recht, afhankelijk van het Voorschrift, niet toegankelijk, hetgeen rechtstoepassing toch veronderstelt, voor de juridische beoordelingswijze van het feitelijk gegeven.

Juridische geest veronderstelt: geestelijke vrijheid en onafhankelijkheid, cultuur, algemene ideeën. Juridische geest brengt mede: geest van synthese, doorzicht, verfijnde analyse, afwegen der wilsuitingen en intenties.

De belastingambtenaar is *slechts* techniek. In contact gesteld met een juridische beoordelingswijze, kijkt hij op, om dan met een reflex van verweer, te grijpen naar de brute systematiek van het Voorschrift. Zijn gebrek aan juridische vorming en gesteldheid voelt hij aan.

Dit gebrek belet tenslotte ook de feitelijke medewerking van de belastingambtenaar aan de fiscale rechtsvorming. Deze wordt dan ook gedictieerd door een hoger bestuur dat alleen streeft naar het financieel rendement en niet naar de verwezenlijking van de rechtsgedachte.

Mijn oordeel is dat aan deze toestand niet zal worden verholpen zolang de belastingambtenaar, in de behandeling der belastinggevallen, slechts te doen heeft met de contribuabel zelf of met een verdediger die misschien wel boekhouding kent en een weinig fiscaliteit, doch evenmin juridische scholing bezit.

De afwezigheid van de Advocaat-Jurist. Onttaking van het Recht.

Het verschijnsel van de practisch volledige afwezigheid van de advocaat-jurist als verdediger van de belastingbetaler in het bestuurlijke belastingproces, beschouwen wij dan ook als één van de grote oorzaken van de onttaking van het Recht in de belastingheffing, van het onrechtelijken van de fiscaliteit, van de steeds groter wordende afstand tussen Fiscus en Recht.

De contribuabel is in het belastingproces beroofd van zijn natuurlijke verdediger.

Waar de burger zich in andere zaken voor de Rechter pleegt te verdedigen tot het uiterste, zien wij dan ook de grote meerderheid van het belastingpubliek het beroep op de Onafhankelijke Rechter — hetgeen nochtans een verovering van het Recht op het belastingbestuur heeft uitgemaakt — verwaarlozen en als nutteloos beschouwen. Het is de houding van het «à quoi bon». Men onderwerpt zich aan de Administratie, al weze haar eindwoord ook onrecht.

Rechtsvorming is ondenkbaar zonder de werking en de medewerking van de instelling van de Advokaatuur. Dat is zo op het gebied van het privaatrecht. Het is ook zo op het gebied van het belastingrecht.

De afwezigheid van de Advocaat-jurist in het bestuurlijke belastingproces heeft o.m. extensieve en zelfs analogische interpretatie en toepassing der belastingssystemen, mogelijk gemaakt en vergemakkelijkt en deze tevens tot een enorme realiteit kunnen maken, sterker dan gelijk welke wet, realiteit welke zelfs door de onafhankelijke rechter niet meer is kunnen worden teruggedrongen. Principes als «in dubio contra Fiscum» schijnen nog slechts een meewarige glimlach te verwekken. De rechtspositie van de belastingbetaler is achteruitgeworpen. De afbakening tussen overheidsgezag en individuele vrijheid blijft definitief verzet in het voordeel van de Fiscus.

Wanneer wij spreken over Fiscus en Recht moeten wij derhalve ook spreken over het probleem van de positie en de aanwezigheid van de Advocaat-jurist op het terrein van de fiscaliteit, van zijn medewerking aan de rechtsvorming van dit maatschappelijk verschijnsel der fiscaliteit dat het gehele sociale leven beïnvloedt.

In dit verband stelt zich eerst de kwestie van het monopolie van de advocaat inzake fiscaal-juridische raadgeving en -behandeling. De Advocaat bezit dit monopolie niet. Dit is een eerste vaststelling.

Een tweede vaststelling is deze: De Advocaat vecht ook niet voor dit monopolie. Hij is slechts contribuable nevens een ander; een nummer in het namenloze leger der belastingbetalers. De *techniciteit* van de belastingstof alsmede haar uiterste beweeglijkheid schrikken de jurist af.

Zijn praktijk van het pretoriaanse recht maakt dat geheel zijn denken is ingesteld op de statica van nooit in betwisting gebrachte grondbeginselen of die evolueren in het kader van een vaste doktrien.

De dynamica van het moderne economische leven zijn zoveel storende elementen voor zijn statisch georiënteerde geest.

Recht en economie worden meer en meer onafscheidelijk aan elkaar verbonden en het recht zal niet meer kunnen worden beoefend zonder integratie van het technisch-economisch aspect.

Het fiscaal recht is onder de juridische discipline diegene die het nauwst is verbonden met de ontwikkeling van de economische, politieke en sociale verschijnselen.

De steeds verder gaande ontwikkeling in de richting van de techniciteit brengt mede het los komen te staan van de persoon, van de persoonlijke situaties die geen standvastigheid meer bieden.

Het object komt op de voorgrond en gaat primeren.

De jurist zal echter medegroeien met zijn tijd of er nog slechts een minderwaardige rol in vervullen.

Evolutie. — Behoud van het recht.

Bezieet de evolutie van het handels- of economisch recht.

Ook het fiscaalrecht evolueert van personalistisch ingesteld systeem naar formalistische, verobjectieveerde structuren.

De nieuwste wetenschappelijke ontdekkingen, het regime van vrij verkeer en de actuele pogingen tot economische integratie en eenmaking der landen, bewerken anderzijds de internationalisering der maatschappelijke vraagstukken. Ook het handelsrecht gaat in de richting der internationalisering.

De ondernemingen in hun activiteiten, hun voortbrengst, hun grondstoffen, personeel, inkomsten en winsten spreiden zich uit en splitsen zich over meerdere landen; de verschijnselen kunnen niet meer binnen de eigen grenzen worden gehouden; ze worden geatomiseerd over verschillende gebieden.

Aldus ziet ook de fiscaliteit zich geplaagd voor de fluiditeit der winsten en inkomsten.

Vraagstukken stellen zich van lokalisatie der ondernemingen en der winsten, vraagstukken van dubbele heffing die niet meer in het kader van bilaterale verdragen kunnen worden behandeld, doch slechts nog in multilateraal verband. Aan die internationale overeenkomsten kan anderzijds geen daadwerkelijke uitvoering worden gegeven zonder voorafgaandelijke harmonisering der onderscheidene nationale belastingssystemen en fiscale begrippen.

De fiscale gelijkheid en de juridische waarborgen tegen willekeur en dwang worden aldus ook gesteld op internationaal vlak, dwingen tot nieuwe conceptie, en vereisen het tot stand komen van onafhankelijke juridicties en arbitragecommissies, voor de oplossing van de geschillen, volgens het recht.

De behoefte aan een internationaal recht is geboren.

Waar staat de jurist in dit alles? Wat doet de jurist voor het behoud van het recht in deze evolutie en omwenteling?

Techniciteit, objectivering, formalisering en internationalisering schakelen de mens niet uit, de persoon met zijn gewettigd verlangen, zijn nood en angst, zijn hoop en recht om te leven in een toestand van recht waarin en waardoor zijn persoon, zijn goed en zijn levensactiviteit worden beschermd en gevrijwaard.

Er wordt zoveel gesproken over integratie.

De integratie van Fiscus en Recht zowel nationaal als internationaal, ziedaar een dringende taak waaraan de jurist van onze tijd zich niet mag onttrekken.

Fiscale angstpsychose: ziedaar een maatschappelijke ziekte die in de eerste plaats door de *dokters* van het recht moet worden bestreden en behandeld.

Antwoord van Mr P. Roose

Stafhouder der Balie van Kortrijk

Voor U is het gemakkelijk geweest, alleen door uw applaus Mr Devriendt voor zijn merkwaardige en zeer gedocumenteerde rede te bedanken en te feliciteren.

Mijn taak is echter kieser.

Moest ik slechts mijn persoonlijke gevoelens uit te drukken hebben, zou ik mij vergenoegen Mr Devriendt te feliciteren voor zijn moed een zó moeilijk onderwerp aangevat te hebben, voor de facilité waarmee hij ons nochtans zijn opmerkingen en kritieken heeft

doen begrijpen en voor het redenaarstalent waarvan hij blijk gaf.

Maar de traditie schrijft mij — weze het dan ook momenteel — een kwader karakter toe: zij wil dat ik de rede van Mr Devriendt kritiekeer en — voor het geval ik slechts onbeduidende punten te weerleggen heb — dat ik aan deze geachte vergadering een anti-thesis zou voorleggen.

Wat de kritiek betreft, heb ik niets welbepaalds te

formuleren, tenzij misschien de uitdrukking van dit persoonlijk gevoel : is er geen greintje ondankbaarheid te vinden in de strenge aanklacht tegen de Fiscus gericht, de dag zelf waarop wij dit weelderig Justitiepaleis betreden, Paleis te danken aan de gepaarde inspanningen van de provinciale Fiscus en de Fiscus van de staat ?

Ik houd mij dus aan de anti-thesis.

Ook hier is mijn taak geenszins gemakkelijk, vermits ik, voor de eerste maal, de verdediger word van de Fiscus.

«Fiscus en Recht»: *het recht van de staat belastingen in te voeren.*

Volgens Genin: «L'impôt est un prélèvement exercé, par voie d'autorité, sur les ressources individuelles des citoyens pour subvenir aux dépenses publiques.»

Door tussenkomst van onze vertegenwoordigers in de twee Kamers beslissen wij zelf welk leger wij voor onze landsverdediging wensen, welke pensioenen wij willen zien toekennen, welk openbaar onderwijs wij aan onze kinderen wensen te geven, welke perfecte banen en autosnelwegen wij begeren, enz.

Wij beslissen over al deze publieke uitgaven en wij betalen niets.

Het is de Fiscus die de ondankbare taak op zich neemt de facturen van al onze grillen te vereffen.

Hij put zijn recht van taxatie in onze voorafgaande beslissing deze uitgaven te doen: indien de belastingen hoog zijn, ligt de schuld alléén aan ons; misschien ook soms aan onze vertegenwoordigers die meer uitgaven stemmen dan gevraagd, hetgeen best kan bestempeld worden als: «La trahison des clercs».

«Fiscus en Recht»: *het bedrag dat ons billijk ten laste mag gelegd worden.*

Mr Devriendt beweert dat de staat ons te zware belastingen doet dragen.

Om deze mening te staven, heeft hij aangestipt dat vóór 1914 de staat slechts 12 % nam van het nationaal inkomen, terwijl hij nu 34 % invordert.

Zulks is ongeveer juist, maar het volstaat de begrotingen te vergelijken, bij voorbeeld van 1911 en van 1957, om de oorzaak van dit verschil uit te leggen.

Alvorens tot vergelijking over te gaan, moet de frank van 1911 herschat worden: het fiscaal coëfficiënt bedraagt slechts 16,33; maar in werkelijkheid is dit ontoereikend en zullen wij het coëfficiënt 30 toepassen dat zeker volstaat opdat de vergelijking geldig weze:

	1911	× 30	1957	coëff.
Landsverdediging	84 miljoen of 2 milliard	520	11 milliard	4
Pensioenen	55 miljoen of 1 milliard	650	13 milliard	7,5
Onderwijs	38 miljoen of 1 milliard	140	10 milliard	8,5

De totale begroting voor 1911 bedraagt 807 miljoen, weze vermenigvuldigd met 30: 24 milliard. De totale begroting voor 1957 bedraagt 118 milliard, hetzij bijna vijfmaal zoveel als deze van 1911.

En tóch wensen wij allen de constructie van nieuwe autosnelwegen, een nog meer geperfectionneerd onderwijs, enz. De kiescampagne is nauwelijks begonnen of reeds prijzen de aanplakbrieven een kosteloos onderwijs tot 18 jaar.

De programma's voor autosnelwegen en meer uitgebreid onderwijs zijn natuurlijk te wensen en wij moeten trachten ze ten uitvoer te brengen: maar dan mogen wij er ons niet over beklagen wanneer de fiscus er de prijs van eist.

In werkelijkheid taxeert de Fiscus niet voldoende, vermits elk jaar de uitgaven groter zijn dan de inkomsten: het budget van 1957 voorziet bij voorbeeld 118 milliard uitgaven tegen 89 milliard inkomsten, hetzij een deficit van 29 milliard; elk jaar hopen deze tientallen milliarden zich op om onze openbare schuld — die reeds verscheidene honderden milliarden bedraagt — aan te dikken: aldus ziet U op de begroting 1957 dat de dienst der openbare schuld — weze de betaling der intresten — voor 15 milliard in rekening gebracht wordt.

Alleen één dezer cijfers verwondert ons door zijn bescheidenheid: «Justitie en erediensten: 1 milliard 742 miljoen», hetzij 1,5 procent van de totale begroting.

Vermelden wij nog in dit verband dat het percentage van nationale inkomsten door de Fiscus in België ingevorderd, steeds lager is geweest dan dit van onze buurlanden, minstens van Frankrijk, Engeland en Duitsland.

«Fiscus en Recht»: *fiskale wetgeving en haar evolutie.*

Mr Devriendt heeft U heel juist doen opmerken dat de Wetboeken op registratie- en successierechten een merkwaardig juridisch werk daarstellen dat omzeggens onveranderd is gebleven.

Hij voegt er integendeel bij dat de samengeschaalde wetten op de inkomstenbelastingen slecht opgesteld zijn en regelmatig moeten aangevuld worden door bijkomende teksten die door de Administratie zelf, zonder enige ernstige controle der Wetgevende Kamers, in de wet ingelast worden.

Overigens neemt Mr Devriendt aan dat de voortdurende verandering der wet op de inkomstenbelastingen grotendeels te wijten is aan de aard zelf van de behandelde stof: de evolutie van het economisch leven laat inderdaad toe aan de inkomsten gevarieerde vormen te geven, hetgeen het bedrog vergemakkelijkt.

Ik kan mij slechts akkoord verklaren omtrent deze appreciatie der wetgeving op de inkomstenbelasting onder deze twee voorbehouden: *Ten eerste*, het Ministerie van Financiën te Brussel heeft de naam een der beste van Europa te zijn: de leiders van dit Ministerie worden door het buitenland geraadpleegd voor het oplossen van fiskale toestanden en zelfs voor het volledig reorganiseren van Ministeries van Financiën.

Deze Administratie stelt teksten voor tot wijziging der wet om nieuw bedrog te verhinderen; de Fiskale Commissies onderzoeken deze teksten en de Kamers hebben zich daarna uit te spreken: indien — zoals Mr Devriendt beweert — de door de Administratie voorgestelde teksten bijna altijd ongewijzigd in de wet ingelast worden, gebeurt dit: ofwel omdat er niets op de teksten aan te merken valt, ofwel omdat de leden van de Fiskale Commissies en van het Parlement niet aandachtig genoeg deze teksten bestuderen; er zetelen talrijke doctors in de rechten zowel in de Fiskale Commissie als in het Parlement; te weinig onder hen kritikerken met kennis van zaken de tekst van de Administratie.

In afwachting van het einde van deze strijd, geef ik U een gezaghebbende Belgische mening, uitgaande van Professor Van Houtte «Le droit fiscal est »certes une branche du droit indépendant, tant à »raison de la nature particulière des rapports qu'il »régit que de la volonté manifestée par le législateur »de lui assigner des règles et des concepts propres,

» s'écartant maintes fois des règles et des concepts
 » du droit civil. C'est le grand mérite de la doctrine
 » autonomiste d'avoir mis cette vérité en lumière. Mais
 » nous ne croyons pas qu'il faille a priori écarter, dans
 » l'interprétation de la loi fiscale, les définitions et
 » les principes du droit privé, non seulement parce que
 » certains impôts frappent précisément des situations
 » de droit, mais aussi parce que le fonds commun de
 » notions juridiques, auquel le législateur fait appel
 » en matière fiscale, comme d'ailleurs en toute autre
 » matière, a sa base dans le droit civil. »

* * *

« *Fiscus en Recht* » : toepassing der wetgeving :
 tegensprekelijk karakter der procedure.

Mr Devriendt verklaart dat de belastingplichtige in België met *angst en onbehagen* de toepassing der fiskale wet afwacht.

Persoonlijk meen ik dat angst en onbehagen slechts te vinden zijn bij de belastingplichtige die bedrog pleegt, en wél in de mate zélf van dit bedrog... : indien deze ongerustheid toevallig in het Kortrijkse zó algemeen is, mogen wij toch zeker niet denken dat het fiscaal bedrog alhier dagelijkse kost is. Het is misschien ook een probleem van atavisme.

Wat betreft het niet tegensprekelijk karakter van de procedure : laat ons nauwkeurig wezen.

Eerste phase : de belastingplichtige moet eerst en vooral zijn aangifte indienen.

Deze wordt gecontroleerd door een « toezienaar », die enigszins de rol van het Openbaar Ministerie vervult : hij zorgt alleen voor de belangen van de Staat. Wordt nu een missing vastgesteld, dan verwittigt deze toezienaar de belastingplichtige door een geschreven en gemotiveerd advies. De belastingplichtige zal, op zijn beurt, op schriftelijke en gemotiveerde wijze antwoorden. Deze eerste schermutseling eindigt hetzij door het prijsgeven van het standpunt van een der partijen, hetzij door een transactie, hetzij door de volharding in de betwisting.

In dit laatste geval kan de belastingplichtige, naar eigen goeddunken, ofwel de zaak voorleggen aan de Fiskale Commissie, ofwel de toezienaar zijn taxatie — gelijkvormig zijn advies — laten uitvoeren.

Tweede phase : binnen de zes maanden der taxatie door de toezienaar, heeft de belastingplichtige het recht een gemotiveerde « reclamatie » in te dienen. In dit geval wordt geheel zijn dossier overgemaakt naar het Provinciaal Bestuur en begint een tweede onderzoek.

De « Inspecteur » die ermede wordt gelast herinnert enigszins aan een onderzoeksrechter, ook gelast met verzoening : hij neemt de grieven van de belastingplichtige in aanmerking en tracht opnieuw partijen te verzoenen. Vele geschillen, bijna al deze die alleen op cijfers betrekking hebben, worden in dit stadium bijgelegd.

Wanneer er integendeel een belangrijke moeilijkheid blijft bestaan — bij voorbeeld in verband met een economisch feit of een interpretatie der wet — dan wordt het dossier door het Provinciaal Bestuur bestudeerd in het licht ener juridische documentatie, regelmatig bijgehouden door het Ministerie van Financiën te Brussel; de tussen te komen directoriale beslissing moet eveneens gemotiveerd zijn, en is gewoonlijk op juridisch gebied sterk gemotiveerd.

Derde phase : binnen de 40 dagen der directoriale beslissing, heeft de belastingplichtige het recht bij het Hof van Beroep een verhaal : in te leiden : gans

het dossier wordt ter griffie te zijner beschikking gehouden en dit rechterlijk debat ontwikkelt zich met al de gewone waarborgen.

Zo de twee eerste fasen van deze procedure geen mondeling debat omvatten, mag men nochtans niet zeggen dat zij niet tegensprekelijk zijn, vermits de wet elke maal vanwege de Administratie een geschreven motivering eist, die practisch steeds zeer uitvoerig is : in werkelijkheid is de instructie — weze het dan ook schriftelijk — volledig tegensprekelijk.

Wat betreft het verhaal voor het Hof van Beroep : het is ongetwijfeld tegensprekelijk. Misschien is het spijtig dat dit enig debat voor het Hof ietwat *geminimaliseerd* wordt en dat alleen, bij uitzondering, de gewone onderzoeksmaatregelen — enkwesten en expertise — bevolen worden. Ook kennen wij allen, in het prachtig Justitiepaleis van Gent, de kleine wachtkamer, dienstig als doorgang voor magistraten en griffiers, waar nochtans — rond een tafel en zonder mogelijkheid van werkelijke concentratie — sedert meer dan 10 jaar de meest belangrijke fiskale zaken gepleit worden : de belastingplichtigen die dergelijke debatten volgen — en wier vermogen dikwijls afhangt van de uitspraak van het Hof — begrijpen niet altijd dilt gemis aan decorum.

* * *

In zijn rede onderlijnt Mr Devriendt breedvoerig het willekeurig karakter en de bezwaren van een taxatie ambtshalve; maar in dit geval ligt de schuld alleen aan de belastingplichtige die nagelaten heeft zijn aangifte te doen : het is dus normaal dat hij wat harder behandeld wordt.

Wat de zeldzame tussenkomsten van de advocaat in fiskale zaken betreft, ben ik, evenals Mr Devriendt, van mening dat zulks dient toegeschreven te worden aan de onverschilligheid van vele advocaten ten overstaan der comptabiliteits- en fiskale vraagstukken; maar ook, misschien wel hoofdzakelijk, aan de onbetwistbare voorkeur die de belastingplichtige steeds zal geven voor de eerste tussenkomsten aan de boekhouder-fiscalist, die gedurende jaren zijn comptabiliteit georganiseerd en bijgehouden heeft. Deze laatste heeft inderdaad de verantwoordelijkheid van deze rekenplichtigheid op zich genomen. Gezien gans de administratieve rechtspleging schriftelijk gebeurt, wordt de boekhouder-fiscalist er gewoonlijk mede gelast, evenals met de er aan verbonden onderhandelingen; normaal zal de advocaat slechts tussenkomen wanneer het verhaal bij het Hof van Beroep wordt ingediend.

Maar dan nog worden talrijke zaken behandeld door een advocaat die veelal een aangestelde is van een Fiduciaire; wat meer is : talrijke bundels worden volledig behandeld door een Fiduciaire die hun dossiers doen neerleggen door een avoué bij het Hof van Beroep.

Zéér zeldzaam zijn de voor het Hof gepleite fiskale zaken, voor dewelke de belastingplichtige een advocaat kiest aan wie hij, bijgestaan door een boekhouder-fiscalist, de zaak uiteenzet.

Dit zou nochtans — in de phase van het rechterlijk verhaal — de gewone behandeling der fiskale zaken moeten zijn.

Op verstandige doch energieke wijze, zouden wij naar dit resultaat moeten streven.

Om dit gedeelte van mijn repliek op de toepassing der wetgeving te eindigen, geef ik graag aan Mr Devriendt toe dat het grootste gebrek in de wet op de inkomstenbelasting bestaat in de *onzekerheid* der

taxatie, onzekerheid die verhoogd wordt door het stelsel der «navorderingen» die nog verscheidene jaren na het gevisceerd dienstjaar kunnen tussenkomen: een eenvoudiger taxatiestelsel met forfaitair karakter, dat gemakkelijk de vooruitzichten zou kunnen vastleggen, is ten eerste te wensen.

* * *

«Fiskus en Recht»: plicht van de belastingplichtige een oprechte aangifte te doen.

Ik eindig met het meest delicate punt: Mr Devriendt heeft in zijn rede beroep durven doen op moraal en theologie om ons te doen aannemen dat men, zonder gewetenswroeging, bedrog mag plegen van minstens 20 tot 30 %.

Ik weet dat zekere fiskale tijdschriften een gemakkelijk succes gezocht hebben door desaangaande in 1952 een studie — uitgaande van een Pater Jesuïet — te publiceren, die min of meer in deze zin besluit, door de fiskale wetgeving met een boetstraffelijke wet gelijk te stellen. Deze studie wordt ingegeven door een werk geschreven door een andere Pater Jesuïet. Maar U weet dat de Paters Jesuïeten kort geleden een reis naar Rome ondernomen hebben die niet al te best is afgelopen...

Dat het mij volsta op het godsdienstig plan te eindigen door U te laten opmerken dat de leden van het «Internationaal Congres van Fiskaal Recht» zich eveneens naar Rome begeven hebben, ten einde de Pauselijke zegen te ontvangen; U zult het relaas dezer ontvangst vinden in de «Revue Fiscale» 1956, bl. 871: de fiskalisten mochten de Pauselijke zegen ontvangen, maar alleen nadat de Paus hun voorafgaandelijk verklaard had dat: «aucun doute ne subsiste sur le devoir» de chaque citoyen à supporter une part des dépenses » publiques.»

In werkelijkheid, stelt zich hier geen godsdienstig vraagstuk maar wel een probleem van burgerdeugd.

Elk burger die een onjuiste aangifte doet, laat andere medeburgers de last dragen van het door hem verschuldigd aandeel.

De fiskale korrektheid is een gebiedende burgerplicht.

* * *

Bij het eindigen van deze repliek, houd ik er aan nogmaals de spreker, Mr Devriendt, te bedanken om op zeer nuttige wijze in het daglicht gesteld te hebben:

1. het gebrek aan wetgevende controle op de door het Ministerie van Financiën voorgestelde wetteksten;
2. het gemis aan klaarheid en eenvoud in ons stelsel op de inkomstenbelasting;
3. de te zeldzame tussenkomst van de advocaat in de fiskale zaken.

Deze beide spreekbeurten werden voorafgegaan door de

Rede van Mr A. Leuridan Voorzitter van de Conferentie der Jonge Balie

Waar sedert het einde van de oorlog de Conferentie der Jonge Balie verplicht was voor de openingsplechtigheid van het gerechtelijk jaar, beroep te doen op de schepenzaal van het stadhuis, — zaal die voortreffelijk is met haar fijne schoorsteenmantel — is het thans met een uitzonderlijk genoegen dat wij U kunnen verwelkomen in het heropgerichte rechtsgebouw.

Mijnheer de Voorzitter van de Rechtbank, U zult het ons niet ten kwade duiden, dat de Jonge Balie — in haar jeugdige ijver — U hier verwelkomt vooraleer U — als hoofd van de magistratuur — de kans hebt gehad ons advocaten te ontvangen.

U leeft te veel mede met de Balie, om niet te begrijpen dat wij de kans niet konden laten voorbijgaan om van dit bijna voltooide rechtsgebouw gebruik te maken voor onze openingsvergadering.

Wij zijn dan ook zeker uw goedkeuring te bekomen, te meer daar wij U kunnen verzekeren dat wij niet bezielde zijn met intenties van inbezitneming.

Ik zegde daarstraks dat U medeleeft met de balie.

Het is inderdaad verheugend — en ik ben zeker hierin de tolk te zijn van alle leden der balie — vast te stellen hoe U, Mijnheer de Voorzitter, alle, maar dan ook alle werkzaamheden van de Conferentie bijwoont. En U blijft er niet alleen als passief toehoorder, maar U weet steeds met een passend woord een wijze raad te geven, of U opent nieuwe gezichtsvelden door de uitdrukking van uw persoonlijke zienswijze.

Uw medeleven met de balie schept dan ook die atmosfeer tussen advocaten en magistratuur die ideaal blijkt te zijn, en die naar mijn weten, zich slechts aan zeer weinig gerechtshoven voordoet.

Nu het gerechtelijke samenleven (als ik mij zo mag

uitdrukken) van ons allen, binnen zeer korte tijd nog intenser zal worden door de samenbundeling van alle gerechtelijke diensten in dit éne rechtsgebouw, zijn wij er van verzekerd dat die hartelijke, en toch in de maat blijvende betrekkingen tussen magistratuur en balie zullen bestendigd worden.

In de tweede plaats, maar met dezelfde nadruk, heet ik hier welkom de heer stafhouder Mr Roose, die dit jaar, voor het eerst, de functie van stafhouder begint waar te nemen.

Mijnheer de Stafhouder, ik moet U niet zeggen met welke rechtmatige trots de leden van de Kortrijkse balie U aan vreemde confraters vernoemen als hun stafhouder.

Uw faam als groot jurist beperkt zich niet alleen tot de balie van Kortrijk.

Uw fijn gevoel voor traditie, beroepsplichten en beroepseer, kortom voor alles wat het innerlijk leven van de balie en de advocatuur aangaat, staat voldoende borg om de zekerheid te hebben dat wij in U een groot en een goed stafhouder zullen hebben.

Mijnheer de Procureur, het zal niemand bevreemden dat de relaties tussen uw ambt (en de daarvan afhangende diensten) en de leden van de balie van zeer delicate aard kan zijn.

Het verleden heeft echter reeds bewezen dat U al het mogelijke in het werk stelt om die relaties op de beste en meest, — ik mag werkelijk zeggen — confraternele wijze te onderhouden.

Het is dan ook met groot genoegen dat het bestuur van de Conferentie U hier welkom heet, samen met de leden van uw parket.

Waarde Confraters van de vreemde balies die hier zo welwillend uw respectievelijke balies vertegenwoor-

dig, het is ons een eer en tevens geeft het ons een grote voldoening U te mogen ontvangen op deze plechtige opening.

Mijnheer de Stafhouder Victor, gij hebt ons laten weten dat het bijna vanzelfsprekend was dat U, als vertegenwoordiger van het Rechtskundig weekblad, naar Kortrijk zoude komen. Wij weten dan ook ten eerste uw aanhankelijkheid aan onze balie te appreciëren en drukken U hierbij onze welgemeende dank uit.

Mr Ooms, vertegenwoordiger van de Federatie van de Belgische advocaten, misschien waart U bij voorkeur op de opening van de franse conferentie te Brussel geweest die ook heden haar openingszitting houdt. Brussel is immers de hoofdstad, en de feestelijkheden zijn er zeker grootscheepser en aantrekkelijker om volgen.

Wij waarderen dan ook buitengewoon uw aanwezigheid in ons midden en hopen U niet te zullen ontgoochelen.

Mes Chers Confrères des Conférences d'expression française,

Nous comprenons fort bien qu'il n'est pas très agréable de se déplacer de Mons, Namur, Liège ou Charleroi pour entendre une conférence tenue dans une langue qui — bien qu'étant également nationale — n'est pas la vôtre.

Nous apprécions d'autant plus votre présence en cette salle du Palais de Justice reconstruite, et nous espérons que la primeur de cette inauguration anticipative et à titre privé, vous dédommagera de l'ennui causé.

* * *

Ik weet niet of over U eveneens hetzelfde verblijdende en weldoende gevoel is opgekomen bij het bestijgen van de trappen van het gerechtsgebouw en bij het binnentreden van deze zaal.

« Ons » gerechtsgebouw, — ons paleis — waar wij advocaten en U, Heren magistraten, elkaar voor het eerst terug vinden op deze plechtige opening, sedert 23 juli 1944.

Dergelijk gevoel van bevrediging en van « thuis zijn » moet aan de basis gelegen hebben van die kreet die Xenofon slaakte toen hij met zijn 10.000 hopliten aan de zee kwam na zijn afmattende en ietwat vervelende zwerftocht door Perzië. — « Thalassa » — de zee — « het » element van de Griek waarop hij zich veilig voelde om met ongehinderde vaart naar zijn vaderland te zeilen.

Die misschien wel ietwat gewaagde beeldspraak (wij zijn gelukkig niet met 10.000) kan echter op vele punten doorgetrokken worden.

Ook wij hebben gezworven; misschien niet zoveel parasangas als Xenofon, en het triestige van het « Entheuten exeloinen » — dat weerkerend droevig refrein hebben ook wij menigmaal ondervonden.

Daar waren eerst de schoollokalen van het Sint-Amandscollege, waar vooral de gedingen betreffende de schadevergoeding op basis van het decreet van 10 Vendémiaire, jaar IV der Republiek gedebatteerd werden — alsook de menigvuldig voorkomende discussies omtrent de wederzijdse plichten van echtgenoten en de stoeve procedurekwesties inzake ontkenning van vaderschap. Dit alles naweën van de oorlog.

Na enkele maanden echter, wanneer misschien de pedagogische geest van dit opvoedingsgesticht vat zou kunnen gehad hebben op de rechtspraak, werden wij administratief ondergebracht in een milieu, waar de hoop kon gekoesterd worden een aangename en

minder kinderlijke atmosfeer te vinden: de muziekakademie in de Begijnhofstraat.

Verlaine had ongelijk toen hij zijn « Art Poétique » aanhief met het axioma in versvorm « La musique avant toute chose ».

Met onze invasie bleek al spoedig dat de kloeke rechtsbeginselen het haalden op het tere en verleidend-schone pleidooi van meer muzikaal dan juridisch aangelegde pleiters.

Wie nu gedacht had te kunnen pleiten in de toon van de verzoenende madrigaal, kwam bedrogen uit, niettegenstaande de muziek geacht wordt de harts-tochten te temperen, en niettegenstaande ook de plaasteren harpen, violen en hobo's die als zovele symbolen boven het hoofd van de rechtbank hingen in plaats van de metikuleuze balans en het scherpe zwaard.

In die tijd ook waren de handelsrechtbank en de Vrederechten ondergebracht in de Veldstraat.

Het decorum der lokalen was er evenmin aangepast aan hun tijdelijke functie. Want stelt U voor dat in een Chinees interieur — waar de kleurige lantaarn een verre reminiscentie aan Tjang-Kai-Tjek (figuur uit die tijd) opriep — en waar de freele tekeningen op het behangpapier getuigden van die verfijnde Oosterse levenswijze, — dat daar die vierkante, plompe boeren van bij ons binnenstapten om er hun pachtzaken en prijzijaanspraken te bespreken met de heren Vrederechters.

En er was maar één stoel in de gehoorzaal, waar de boeremensen over het algemeen hun zondagse muts op legden en dan uitkeken naar een tweede stoel, tot de heer Vrederechter hun gemoedelijk en geruststellend zegde: « Gij kunt ook op uwe klakke zitten ».

Gelukkig dat die éne stoel er nog was om het Chinees interieur te ontsieren.

Maar die buitengewone rechtbanken hielden het langer uit in hun geïmproviseerde lokalen dan « de » Rechtbank in die veel te enge en artistiek-slordige muziekakademie.

« Entheuten exeloinen » — naar een ander oord, waar eveneens een der edele konsten aangeleerd wordt, n.l. naar de tekenakademie — waar wij binnen één maand ons nomadenleven zullen eindigen.

Met weemoed misschien zullen wij de ons vertrouwd geraakte dingen missen, die tegensprekelijk toch een zekere charme gaven aan het dorre en zouteloos-ernstige rechtsleven.

Wanneer b.v. hier in deze statige zittingszaal de alleenzettelende rechter in correctionele zaken, onze vordering voor pijn en smarten zal herleiden tot de helft of misschien tot een vierde van het gevraagde bedrag, zullen wij de troost missen van de « gulden snede » die regelmatig op het tekenbord aanschouwelijk werd voorgesteld in de huidige « derde kamer ».

Of nog, wanneer de kamer van beroep in politiezaken, doende wat de eerste rechter had moeten doen, het vonnis a quo hervormt en onze vordering helemaal afwijst en ons bovendien veroordeelt tot een geldboete, zullen wij de meewarige blik missen van de pladijs die in het geschilderde « stillevens met vis » het lokaal opsmukt en de eerste artistieke neigingen van toekomstige « Prijzen van Rome » stimuleert.

Al die kleine kanten die reliëf gaven aan onze « Anabasis » zullen wij moeten derven, maar het verblijdt ons te weten dat zij niet kunnen opwegen tegen de gevoelens van rust, veilig geborgen zijn en beroepswaardigheid die dit gerechtsgebouw ons geeft.

RECHTSpraak

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 21 maart 1957.

Eerste-Voorzitter : M. Wouters.
Raadsheer-Verslaggever : M. Piret.
Advocaat-generaal : M. Mahaux.
Advocaten : Mrs Ansiaux en Pirson.

Verzekering. — Verplichting van de verzekerde krachtens artikel 9 van de wet van 11 juni 1874. — Toepasselijkheid van dit artikel, zelfs bij goede trouw van de verzekerde.

Krachtens artikel 9 van de wet van 11 juni 1874 rust op de verzekerde de verplichting van de verzekeraar een nauwkeurige kennis te verschaffen van de bestanddelen van het risico, dat hij wil dekken, en is de verzekeraar niet verplicht die bestanddelen zelf na te gaan.

Het antwoord door de verzekerde gegeven op de hem gestelde vraag, welke niet rechtstreeks betrekking had op het gelijktijdig laten rijden van de twee vrachtwagens, verschaft aan de verzekeraar geen aanduidingen omtrent dit gelijktijdig laten rijden en derhalve nopens het bestaan van een dubbel risico.

De sanctie van nietigheid van een verzekeringscontract wegens dwaling bij de verzekeraar, treft de verzekerde die nagelaten heeft een omstandigheid te vermelden, welke de waardering van het risico kan verzwaren, zelfs wanneer die verzekerde te goeder trouw is en ten onrechte gemeend heeft, dat hij niet verplicht was die omstandigheid kenbaar te maken.

N.V. Helvetia t/ Munda A.

Gelet op het bestreden arrest, op 4 januari 1956 door het Hof van beroep te Luik gewezen;

Overwegende dat uit de aan het Hof voorgelegde stukken blijkt dat de door verweerder ingestelde vordering ertoe strekt veroordeling van aanlegster te bekomen om hem te vrijwaren voor de gevolgen van een ongeval dat zich op 7 april 1952 voorgedaan heeft en waarvoor verweerder verantwoordelijk is verklaard;

Dat bewuste vordering gesteund is op een na 7 april 1952 gesloten verzekeringsovereenkomst, welke evenwel terugwerkende kracht had tot op die datum;

Overwegende dat aanlegster de nietigheid van evenwel gemelde overeenkomst heeft doen gelden wegens valse verklaringen of verzwijgingen van verweerder waardoor in haren hoofde de waardering van het risico gewijzigd is;

Dat het arrest het verweer van aanlegster verworpen en de vordering van verweerder ingewilligd heeft;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 9 van de wet van 11 juni 1874 op de verzekeringen en, voor zoveel als nodig, 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat, aanlegster door haar hoofd- en haar aanvullende conclusies de rechter over de grond verzocht hebbende « voor recht te zeggen dat de verzekeringsovereenkomst n° 852.026, geantedateerd op 7 april 1952, nietig en krachteloos is bij toepassing van artikel 9 van de wet van 11 juni 1874 op de verzekeringen, het

hoger beroep niet gegrond te verklaren en het verweerder in cassatie te ontzeggen, om de redenen onder meer dat zij « haar instemming met het contract 852.026 slechts gegeven heeft na van appellant of van zijn lastgevers de verzekering gekregen te hebben dat op de datum van het ongeval Munda (verweerder in cassatie) enkel de vrachtauto « International » voorzien van de nummerplaat 513.617, die zijn vrachtauto « Commer » dekte, in omloop gebracht had; dat de verklaringen van appellant naderhand onjuist gebleken zijn »,

het bestreden arrest, na in zijn redenen vastgesteld te hebben dat het feit dat de twee vrachtauto's (« Commer » en « International ») op die dag gereden hebben (dit is op 7 april 1952, de dag van het ongeval) ten last van geïntimeerde een dubbel risico in het leven heeft geroepen, dat immers, de « Commer » verzekerd zijnde krachtens het oud contract dat altoos nog steeds van kracht was, en door naderhand aan te nemen het contract betreffende de « International » tot op 7 april te doen retroageren, geïntimeerde noodzakelijkerwijze het risico betreffende die twee vrachtauto's voor één enkele premie op zich genomen heeft... dat, zo geïntimeerde in de onwetendheid van deze omstandigheid het contract gesloten had, zij zulks slechts met een verkeerde waardering van het risico zou gedaan hebben, zodanig dat er moet aangenomen worden dat zij zonder die dwaling geen contract gesloten hebben of het althans niet tegen dezelfde voorwaarden zou gesloten hebben »,

desniettemin het uit de nietigheid van de polis nr 852.026 afgeleide middel verwerpt, om redenen dat, opdat in hoofde van de verzekerde een verzwijging aanwezig zij, het nodig is dat deze in staat geweest zij de waarde en de draagwijdte van zijn verklaringen en zijn stilzwijgen te beoordelen; dat er te zake moet aangenomen worden dat appellant, ingevolge de stappen welke hij vóór het ongeval gedaan heeft om de verzekering die de vrachtwagen « Commer » dekte op de « International » te doen overgaan, te goeder trouw heeft moeten denken dat de « Commer » opgehouden had verzekerd te zijn en dat alleen de « International » voortaan onder de verzekering viel; dat gevolglijk de aanwezigheid op de weg van de vrachtwagen « Commer » appellant onverschillig moest toeschijnen en niet behoefde nauwkeuriger vermeld te worden dan hij deed in zijn verklaring aan de rijkswacht te Fléron; dat deze denkwijze bij appellant die geen rechtsgeleerde is des te meer geloofwaardig en verschoonbaar is daar zijn raadslieden, die wel rechtsgeleerden zijn, die zienswijze breedvoerig verdedigd hebben; dat men dus geen schuldige verzwijging mag zien in het feit dat appellant aan geïntimeerde of aan haar aangestelden niet expliciet kenbaar gemaakt heeft dat de vrachtauto « Commer » tegelijkertijd reed als de vrachtauto « International » en dat, in deze voorwaarden artikel 9 van de wet van 11 juni 1874 op de verzekeringen in het algemeen tegen hem niet kan ingeroepen worden; dat de dwaling welke geïntimeerde doet gelden voortvloeit uit haar eigen nalatigheid wijl zij niet te gelegener tijd kennis genomen heeft van het strafdossier dat haar een duidelijk inzicht zou verschaft hebben en naar hetwelk appellant zelf haar verwezen had, en dat die dwaling trouwens blijkt uit de lichtvaardigheid waarmede haar eigen aangestelden haar voorgelicht hebben, van welke feiten zij zelf de gevolgen dient te dragen, dan wanneer niets het mogelijk maakt te verklaren dat

bewuste aangestelden door appellant zouden misleid geworden zijn ».

dan wanneer onder de verzwijging, als bedoeld in artikel 9 van de wet van 11 juni 1874 op de verzekeringen, dient verstaan te worden het stilzwijgen dat de verzekerde bewaart omtrent een hem bekend feit en zonder onderscheid naargelang hij te goeder of te kwader trouw is, noch of hij al dan niet in staat is tot een beoordeling van de belangrijkheid van het feit dat hij nagelaten heeft aan te geven,

en dan wanneer de verzwijging nietigheid van het verzekeringscontract met zich moet brengen wanneer, zoals ten deze, in feite vastgesteld is dat de verzekeraar om reden van die verzwijging het contract gesloten heeft met een verkeerde waardering van het risico, zodanig dat men moet aannemen dat hij zonder die dwaling het contract niet zou gesloten hebben of tegen andere voorwaarden zou gedaan hebben,

en dan wanneer de vaststelling dat aanlegster in cassatie zonder haar nalatigheid of die van haar aangestelden door zichzelf de feiten had kunnen ontdekken welke de verzekerde nagelaten had haar kenbaar te maken, de beslissing van de rechter over de grond niet kon dragen artikel 9 van de wet van 11 juni 1874 niet toe te passen of aan verweerder in cassatie de door hem gevorderde sommen toe te kennen :

Overwegende dat het bestreden arrest vermeldt dat verweerder vóór het ongeval van 7 april 1952 bij aanlegster de risico's gedekt had welke konden ontstaan uit het gebruiken van een vrachtautomobil «Commer»; dat hij op de aangeduide datum onderhandelingen voerde om de verzekering die hij op de vrachtauto «Commer» genomen had, op een vrachtauto «International» over te dragen; dat aanlegster na het ongeval aanvaardde de verzekering voor de vrachtauto «International» te sluiten met effect op 7 april 1952, zodat het schadegeval onder toepassing van de nieuwe polis zou vallen;

Overwegende dat aanlegster in vóór de rechter over de grond genomen conclusies stelde dat zij weliswaar er in toegestemd had de verzekering betreffende de vrachtauto «International» te sluiten in de termen waarin dit geschied is, dit wil zeggen met terugwerkende kracht, doch zulks enkel gedaan had in de onwetendheid van de omstandigheid dat verweerder op 7 april 1952 niet alleen de vrachtauto «International» laten rijden had, maar insgelijks de vrachtauto «Commer» die, door een aangestelde van verweerder bestuurd, met de vrachtauto «International» reed;

Dat zij deed gelden dat die onwetendheid veroorzaakt was door de valse verklaringen en de verzwijgingen van verweerder, en zich beriep op artikel 9 van de wet van 11 juni 1874, hetwelk dergelijke handelingen met nietigheid van de verzekering treft.

Overwegende dat de rechter over de grond beslist dat, indien de aan verweerder verweten feiten bewezen waren, zij de ingeroepen exceptie van nietigheid zouden rechtvaardigen;

Dat hij in feite en derhalve soeverein oordeelt dat aan verweerder geen valse verklaring kan worden aangewreven;

Overwegende dat hij door een beoordeling welke eveneens soeverein is verklaart dat het door verweerder beweerdelijk verzwegen feit dat de vrachtauto «International» niet voorzien was van een door de regering afgeleverde nummerplaat op zichzelf de waardering van het risico in hoofde van aanlegster niet gewijzigd heeft;

Overwegende, ten aanzien van de aan verweerder aan-

gewreven verzuimen kenbaar te maken dat hij de vrachtwagen «Commer» op 7 april 1952 tegelijkertijd als de vrachtwagen «International» laten rijden had, dat het Hof van beroep, na er op gewezen te hebben dat verweerder deze omstandigheid niet expliciet aan aanlegster of haar aangestelden ter kennis gebracht heeft, laat opmerken : enerzijds, dat verweerder, door aanlegster ondervraagd over de identiteit van de getuigen van het ongeval, naar het politieverslag verwezen heeft, waarvan het lezen aanlegster zou in staat gesteld hebben zich rekenschap te geven van de aanwezigheid ter plaatse van de vrachtwagen «Commer», en dat de nalatigheid van aanlegster dit verslag te onderzoeken alsmede andere nalatigheden van haar aangestelden de oorzaak van haar dwaling waren; anderzijds, dat bij verweerder geen schuldige verzwijging aanwezig is, aangezien hij meende of redelijkerwijze mocht menen dat het laten rijden van de vrachtauto «Commer» geen dubbel risico schiep, naardien de verzekering in zijn opvatting deze vrachtwagen niet meer dekte;

Overwegende dat krachtens artikel 9 van de wet van 11 juni 1874, het op de verzekerde rust aan de verzekeraar een nauwkeurige kennis te verschaffen van de bestanddelen van het risico dat hij wil dekken, en niet op de verzekeraar die bestanddelen zelf na te gaan;

Dat het antwoord, door verweerder gegeven op de hem gestelde vraag welke niet rechtstreeks betrekking had op het gelijktijdig laten rijden van de twee vrachtwagens, aan aanlegster geen aanduidingen verschaften nopens dit gelijktijdig laten rijden en derhalve nopens het bestaan van een dubbel risico;

Overwegende, trouwens, dat de sanctie van nietigheid van een verzekeringscontract wegens dwaling bij de verzekeraar de verzekerde treft die nagelaten heeft een omstandigheid te vermelden welke de waardering van het risico kan verzwaren, zelfs dan wanneer die verzekerde te goeder trouw is en hij ten onrechte gemeend heeft dat hij niet gehouden was die omstandigheid kenbaar te maken;

Dat het middel gegrond is;

Om deze redenen :

Verbreekt het bestreden arrest;

Beveelt dat melding van onderhavig arrest zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing; Veroordeelt verweerder tot de kosten;

Verwijst de zaak naar het Hof van beroep te Brussel.

HOF VAN BEROEP TE GENT

5e Kamer. — 20 juni 1957.

Voorzitter : M. Maraite.

Raadsheren : M.M. Vanparijs en Noest.

Advocaat-generaal : M. Matthys.

Advocaten : Mrs Rommel en Opstaele.

Daad van koophandel. — Strekking van de woorden « elke expeditie ter zee ». — Rechtspositie van de kapitein. — Bevoegdheid van de Rechtbank van Koophandel om te kennen van een door de reder van een zeevissersvaartuig tegen de kapitein ingestelde vordering.

Artikel 3 van de wet van 15 december 1872, waarbij elke « expeditie ter zee » wordt geacht « daad van koophandel te zijn, is in algemene bewoordingen gesteld en omvat derhalve alle winstgevend onder-

nemingen, hulpondernemingen en verrichtingen, die met de zeehandel verband houden, ook die welke betrekking hebben met de visvangst.

Verder blijkt uit verscheidene wetsbepalingen, dat alhoewel de kapitein van een schip geen handelaar is, hij toch als wettelijk vertegenwoordiger van de reder handelsfuncties uitoefent.

Gelet op de eigenaardige toestand, waarin hij, ingevolge het door hem waargenomen belangrijk ambt verkeert, is de kapitein ten opzichte van zijn rederij een lasthebber, geen ondergeschikte.

Tussen een koopvaardij- en vissersschip moet geen onderscheid worden gemaakt.

De reder van een vissersschip, die de opbrengst van de visvangst verkoopt, en daarvan zijn gewoon beroep maakt, oefent een handelonderneming uit.

De overeenkomst waarbij de reder aan de kapitein van zijn vissersschip last geeft een zeetocht tot een goed einde te brengen, heeft als accessorium van dergelijke onderneming hetzelfde handelskarakter.

De daden die de kapitein als zodanig verricht, alsmede de tekortkomingen waaraan hij zich in de uitvoering van zijn opdracht schuldig maakt, zijn insgelijks van commerciële aard, zodat alle geschillen, die aangaande deze objectieve handelsdaden en deze contractuele tekortkomingen tussen de reder en de kapitein rijzen, onder de bevoegdheid vallen van de Rechtbank van Koophandel.

Coulier t/ Verhaeghe.

Advies O. M.

De oorspronkelijke vordering ingesteld vóór de rechtbank van koophandel te Oostende door geïntimeerde Verhaeghe, Jan, reder van het zeevissersvaartuig O.292, «Narwal», bruto-tonnemaat 131,63 T., netto-tonnemaat 42,28 T., strekte ertoe de schipper-kapitein van dit vaartuig, appellant Coulier, Roger, te doen veroordelen tot betaling van een bedrag, 45.839 frank groot, zijnde de tegenwaarde van 325.42 Engelse ponden, som die door de reder (geïntimeerde) diende te worden gestort naar aanleiding van de veroordeling tot geldboete en vergoedingen uitgesproken tegen de kapitein (appellant), omdat laatstgenoemde, toen hij, op 16 februari 1953, als schipper-kapitein het bevel voerde aan boord van bovenvermeld schip in de «Moray Firth», aldaar door een Brits visserijwachtschip betrapt werd op zeevisvangst in de Engelse territoriale wateren. Wegens deze inbreuk werd trouwens naderhand door de Onderzoeksraad voor de Zeevaart, bij beslissing van 24 juni 1953, tegen appellant een tuchtsanctie, n.l. de «vermaning», uitgesproken, o. m. omdat hij, in onderhavig geval, «de onvoorzichtigheid had begaan zich» te dicht bij de grens der Britse territoriale wateren» te begeven, wel wetend dat hij over de nodige instrumenten en middelen niet beschikte om met zee»kerheid zijn vaartuig buiten de territoriale wateren» te houden».

Evenwel, zonder de aard en de graad van de hem ten laste gelegde aansprakelijkheid aan te raken, en onder voorbehoud naderhand over de grond van de zaak te concluderen, heeft appellant, vóór de eerste rechter, zijn verweer uitsluitend beperkt tot het afwijzen van de volstreekte bevoegdheid van de rechtbank van koophandel, op grond van de bewering dat hij, als louter schipper ter zeevisserij en geen kapitein ter koopvaardij, niet als handelaar kan worden beschouwd, geen daden van koophandel heeft verricht, doch enkel de ondergeschikte was van de reder,

in diens dienst zoals de andere leden van de bemanning.

De eerste rechter heeft deze stelling afgewezen, zijn bevoegdheid «ratione materiae» in zake erkend, en aan oorspronkelijke verweerder bevolen ten gronde te concluderen.

Tegen deze beslissing d.d. 8 juli 1954, aldus uitsluitend gewezen inzake bevoegdheid, heeft oorspronkelijke verweerder in regelmatige vorm, binnen de wettelijke termijn, en ontvankelijk beroep ingesteld.

* * *

Expedities ter zee met het oog op de visvangst worden, naar de thans geldende rechtsleer en rechtspraak, als commercieel beschouwd.

Inderdaad, de bepalingen van artikel 3 der wet van 15 december 1872, houdende titel I tot IV van boek I van het Wetboek van koophandel, waarbij «daad van koophandel geacht wordt... elke expeditie ter zee («toutes expéditions maritimes...»), worden in algemene bewoordingen uitgedrukt, en kunnen derhalve bezwaarlijk beperkt worden tot de toezending ter zee van koopwaren met het oog op hun verkoop; zij omvatten wel integendeel elke toezending ter zee, met winstoogetmerken en zonder onderscheid van voorwerp, van een zeeschip, d. i. elk vaartuig van ten minste 25 ton, gewoonlijk gebruikt of bestemd tot het vervoer van personen of zaken, tot vissen, slepen, of tot elke andere winstgevend verrichting van scheepvaart op de zeewateren.

Zowel de schipper ter zeevisvangst, eigenaar van zijn vaartuig (van minstens 25 ton), als de reder van dergelijk vaartuig, maken derhalve van door de wet geachte daden van koophandel hun gewoon beroep, zodat hun exploitatie met een handelskenmerk bekleed is, dat door het arrest van het Hof van Verbreking van 11 februari 1946 (Pas. 1946, I, 69), alhoewel gewezen in fiscale zaken, duidelijk in het licht gesteld werd. (Zie in zelfde zin: Fredericq, B.I., nr 51, litt. c, blz. 108, alsmede de voetnota's 3 en 4; Van Rijn, B. I., nr 49, Anders: W. De Grave: «Les pêcheurs sont-ils commerçants?», J. C. Fl. 1933, nr 5314, blz. 71 tot 75).

Met deze expeditie ter zee dienen verder te worden gelijkgesteld de hulpondernemingen (Verbreking, 1 oktober 1936, Pas. 1936, I, 368; daarom ook wordt door bovenvermeld art. 3 der wet van 15 december 1872 uitdrukkelijk handelskenmerk toegekend aan al de verrichtingen die met de zeehandel, daarin dus begrepen de zeevisvangst met winstbejag, aanknoping hebben, o.m. «elk akkoord en overeenkomst voor het loon en de huur van scheepslieden» en «elke verbintenis van scheepslieden voor de dienst van zeeschepen» (Zie: Van Rijn, B.I., nr 51, laatste alinea, blz. 53). Trouwens, al de daden die aan de werking van een handelsonderneming verbonden zijn, bij de exploitatie van zelfde handelsonderneming verricht worden, en dus verband houden met de gewoonlijke handelsbedrijvigheid van hem die deze daden stelt, dienen als handelsdaden te worden beschouwd, en dit algemeen vermoeden van commercialiteit kan slechts wijken voor het bewijs dat de verbintenis (volgende zowel uit een overeenkomst als buiten overeenkomst) een «oorzaak heeft» die vreemd is aan de «koophandel», zodat ingeval van twijfel, tot de commercialiteit dient te worden besloten, daar het vermoeden de regel blijft (Zie: Van Rijn, B.I., nr 72, blz. 65 en 66; nr 73, blz. 66 en nr 74).

Zulks is vooral het geval t. o. v. de daden, die, ten welke titel ook, betrekking hebben tot de exploitatie of het gebruik maken, met winstoogetmerken, van zeeschepen, zoals bepaald bij art. 1 van T. I., Boek II

van het Wetboek van koophandel, en dus ook van een vissersvaartuig. Deze daden zijn immers commercieel door hun voorwerp, en vertonen dit handelskenmerk in hoofde van al degenen die er aan deelnemen (Zie: « Les Nouvelles », « Droit Commercial », nrs 269, 274, 279, 283, 284, 287; Van Rijn, B. I., nr 89, blz. 78), zowel van de « scheepslieden » — officieren en leden van de bemanning — als van de reder (Zie: Fredericq, B. I., nr 51, blz. 110), wat evenwel niet belet dat, ondanks hun handelskenmerk, « de » betwistingen die ontstaan tussen de leden der bemanning en de eigenaars, de reders of de kapiteins » van Belgische koopvaardijschepen rakende de toepassing der wet houdende regeling van de arbeids-overeenkomst wegens scheepsdienst of rakende het » werk aan boord », naar luid van artt. 116 tot 173 der wet van 5 juni 1928, houdende regeling van de arbeidsovereenkomst wegens scheepsdienst en art. 1 van het K. B. van 6 december 1928, onder de bevoegdheid ressorteren van de werkrechtshoofden voor zeelieden te Antwerpen, in geval bedoelde geschillen bij wijze van verzoening niet konden beslecht worden door de bevoegde waterschout, overeenkomstig de artt. 109 tot 115 der voormelde wet van 5 juni 1928.

Men merke evenwel onmiddellijk op dat art. 108 van deze wet uitdrukkelijk deze uitzonderlijke bevoegdheid heeft uitgesloten: de betwistingen die tussen reders en kapiteins van koopvaardijschepen en tussen reders van vissersschepen en vissers oprijzen, en verder dat, wat meer bepaald de kapitein betreft, d. i. elke persoon aan wie het bevel op het schip is toevertrouwd of die dit bevel feitelijk uitvoert (art. 1, 3°, Wet van 5 juni 1928, houdende regeling van de arbeidsovereenkomst wegens scheepsdienst; art. 4, Wet van 5 juni 1928, houdende herziening van het tucht- en strafwetboek voor de koopvaardij en de zeevisserij), art. 97 van zelfde wet eveneens uitdrukkelijk bepaalt dat de zeevaartoverheid niet tussenbeide komt in de overeenkomsten tussen de reder en de kapitein gesloten omtrent de handelsfuncties van laatstgenoemde.

De principes waaraan hierboven herinnerd werd alsmede de wetsbepalingen zelf waarop hierboven de aandacht gevestigd werd, wijzen er reeds op dat, waar de kapitein van een zeeschip, in de zin bepaald bij art. 1 van T. I, B. II van het Wetboek van koophandel, deel neemt aan de handelsonderneming van de reder, de rechtsverhoudingen en verbintenissen tussen hem en de reder met een commercieel kenmerk bekleed zijn (Zie: Smeesters en Winkelmolen, « Droit Maritime et Droit Fluvial », 2de dr., B. I., nr 171, blz. 269; G. Ripert, « Droit maritime », 4de dr., B. I., nr 813, blz. 707). Zulks betekent allermindst dat de kapitein daarom op zich zelf als handelaar zou moeten beschouwd worden; want, om de hoedanigheid van handelaar te hebben, dient te worden opgetreden voor eigen rekening en uit eigen naam; hij die handelt uit naam en voor rekening van een ander persoon is slechts het werktuig van diens wil, en zijn bedrijvigheid kan dus aan zich zelf geen bepaalde hoedanigheid verstrekken; aldus de lasthebbers die, in deze hoedanigheid, een handelsonderneming leiden, verwerven niet als dusdanig de hoedanigheid van handelaar (Zie b.v. de beheerders of de vereffenaars van handelsvennootschappen), tenzij de wet de vervulling zelf van het mandaat als een handelsdaad zou beschouwen, zoals de makelaar en de zaakwaarnemer (Zie: Van Rijn, B. I., nr 98, blz. 83).

Waar, in de verhoudingen tussen reder en kapitein, laatstgenoemde doorgaans niet optreedt voor eigen rekening, doch als vertegenwoordiger van de reder,

kan dan ook de kapitein bezwaarlijk als handelaar beschouwd worden (Zie: Pand. Belges, Tw. Actes de commerce, nr 886; Tw. Capitaine de navire, nr 31; R.P.D.B., Tw. Commerce, Commerçant, nr 2993; « Les Nouvelles », « Des Commerçants », nr 268; R.P.D.B., Tw. Navire, Navigation, nr 375; Lyon-Caen et Renault, B. V., nr 517; D. Danjon, « Traité de Droit Maritime », 2de dr., B. I., nr 220, blz. 356 tot 359; Smeesters en Winkelmolen, Op. cit., nr 171, blz. 270; Ripert, Op. cit., B. I., nr 813, blz. 706 en 707).

Hij is en blijft een persoon die, aangesteld door de reder, voor diens rekening handelt en rechtshandelingen verricht, al is deze lastgeving bekleed met een gans bijzonder kenmerk, eigen aan het zeerecht zelf, vermits aan de kapitein buiten zijn handelsfuncties ook opdrachten van publiekrechtelijke aard worden toevertrouwd, waarbij hij deelneemt aan de uitoefening van het openbaar gezag (zie o.m. artt. 5, 71, 72 en 77 der wet van 5 juni 1928, houdende herziening van het tucht- en strafwetboek voor de koopvaardij en de zeevisserij), aan boord van zijn schip met de functies van ambtenaar van de burgerlijke stand bekleed is (artt. 59, 60, 61, 86 en 87, B. W.), zelfs met notariële functies belast wordt (artt. 988 en volg. B. W.), en aldus tenslotte een wettelijk mandaat uitoefent, waarvan de reder de draagwijdte niet vermogen in te krimpen ten nadele van de derden ter goeder trouw, en hetwelk anderzijds geen einde neemt door het faillissement of door het overlijden van de reder (Zie: R.P.D.B., Tw. Navire - Navigation, nrs 372 tot 374 en 376; Smeesters en Winkelmolen, Op. cit., nrs 167 en 168, blz. 263 en 266; G. Ripert, Op. cit., nrs 807 tot en met 809).

Zo derhalve de scheepskapitein of schipper-kapitein van een vissersvaartuig als dusdanig geen handelaar is, en zo anderzijds de kenmerken « sui generis » van zijn vertegenwoordigingsopdrachten een verscheiden aspect vertonen die het contractueel gebied, en zelfs het privaatrechtelijk domein, soms te buiten gaan, neemt zulks nochtans niet weg dat, op grond van de beschouwingen waaraan hierboven herinnerd werd in verband met art. 3 der wet van 15 december 1872 betreffende de expedities ter zee en de daarmede in betrekking staande hulpondernemingen, de scheepskapitein of schipper-kapitein van een vissersvaartuig, o.m. als aangestelde vertegenwoordiger van de reder, handelsfuncties uitoefent, en dat de betwistingen, die tussen hem en zijn reder in verband met de tenuitvoerlegging van zijn persoonlijke verplichtingen oprijzen, een commercieel kenmerk hebben (Zie: G. Ripert, Op. cit., nr 813, blz. 707; Smeesters en Winkelmolen, Op. cit., nr 171, blz. 269 en 270), en onder de bevoegdheid vallen van de rechtbank van koophandel, omdat nu juist als daad van koophandel wordt beschouwd elke verbintenis van de zeelieden voor de dienst van handelsvaartuigen (art. 3, W. van 15 december 1872), en de op dit beginsel door art. 108 der wet van 5 juni 1928 ingevoerde uitzondering, waardoor de werkrechtshoofden voor zeelieden bevoegd is om kennis te nemen van de geschillen tussen reder en bemanning, nu ook juist op de kapitein niet van toepassing is (Zie: F. Van Goethem en R. Geysen, « Arbeidsrecht », 1951, blz. 283 en 284).

Het lijdt, naar ons oordeel, geen twijfel dat, onder deze betwistingen tussen reder en kapitein, onder de bevoegdheid ressorterende van de rechtbank van koophandel, de rechtshandelingen dienen te worden omvat die tot voorwerp hebben de aansprakelijkheid van de kapitein ten opzichte van de reder omtrent de uitvoering van de hem door de reder toevertrouwde opdracht waarvoor de kapitein verantwoording

verschuldigd is, op grond van het algemeen beginsel bepaald door art. 58, T. I, B. II van het Wetboek van koophandel: «Elke kapitein, gezagvoerder of schipper, belast met het bestuur van een schip of een ander vaartuig, moet instaan voor zijn fouten, zelfs van lichte aard, begaan in de uitoefening van zijn bediening», behoudens het bewijs van aan overmacht te wijten hindernissen (art. 67, zelfde titel).

Deze aansprakelijkheid is ongetwijfeld van contractuele aard, beheerst door de beginselen van de lastgeving, gesloten tussen reder en kapitein, en waarbij laatstgenoemde, door de opdracht tot commando over het vaartuig te aanvaarden, de verplichting op zich neemt de expeditie ter zee tot een goed einde te leiden (Zie: G. Ripert, Op. cit., nr 834, 835, blz. 719; Smeesters en Winkelmolen, nr 213, blz. 316. Vgl. artt. 74 en 76, Titel I, Boek II, W. v. koophandel). Waar de kapitein aan deze verplichting te kort komt door het plegen van een of meerdere beroepsfouten, is de reder ertoe gerechtigd hem door middel van de «*actio mandati*» ter verantwoording te roepen, en zulks m. i. vóór de enige rechtbank die, ter wille van het wettelijk bepaald commercieel kenmerk van deze contractuele verbintenissen en functies, bevoegd is om van hun schuldige en schadelijke tenuitvoerlegging kennis te nemen: de rechtbank van koophandel (art. 12, 1° der wet van 25 maart 1876 op de bevoegdheid).

* * *

Onder het voordeel van al de hierboven samengevatte beschouwingen, is het, in onderhavig geval, duidelijk dat de oorspronkelijke vordering ingesteld door geïntimeerde tegen appellant haar rechtsgrond vindt in de tegen schipper-kapitein Coulier ingebrachte en trouwens door de uitspraak van de Onderzoeksråd voor de Zeevaart reeds vaststaande beroepstekortkomingen, waardoor hij ten opzichte van reder Verhaeghe, zijn contractuele verplichtingen van aangestelde lasthebber-vertegenwoordiger niet naar behoren zou hebben nageleefd of uitgevoerd en aldus aan de reder schade heeft berokkend, bij de uitoefening van functies, die door de wet zelf als daden van koophandel worden aangemerkt; deze vordering valt dienvolgens onder de bevoegdheid van het consulaire gerecht.

* * *

Wij besluiten dan ook tot de afwijzing van het beroep als zijnde niet gegrond en tot de verwijzing van de zaak naar de eerste rechter met het oog op de uitspraak over de al dan niet gegrondheid van de eis.

Vonnis

Gezien de stukken, onder meer de uitgifte van het beroepen vonnis gewezen door de Rechtbank van Koophandel te Oostende op 8 juli 1954;

Overwegende dat het hoger beroep regelmatig is naar tijd en vorm;

Overwegende dat geïntimeerde, oorspronkelijke eiser, appellant gedagvaard heeft tot uitkering van de som van 45.839 frank, zijnde de tegenwaarde van 325.4.2 Engelse ponden, welke hij in zijn hoedanigheid van reder van het zeevissersvaartuig O.292 «*Narwal*», netto tonnemaat 42,28 T., aan de «*The Don Fishing Co Ltd*» te Aberdeen heeft moeten betalen uit hoofde van de geldboete en vergoedingen, waartoe appellant, kapitein van dit schip, veroordeeld werd om in de Engelse territoriale wateren (Moray Firth) onwettig te hebben gevestigd;

Overwegende dat appellant beweert dat de handelsrechter onbevoegd is «*ratione materiae*» om van de onderhavige vordering kennis te nemen, omdat hij niet als kapitein der koopvaardij, maar als louter schipper ter visserij en, net als de andere leden van de bemanning, enkel als ondergeschikte van de reder ter zake opgetreden is, in diër voege dat hij klaarblijkelijk niet als handelaar kan worden beschouwd en geen daden van koophandel gesteld heeft;

Overwegende dat, zoals de eerste rechter het oordeelkundig beslist heeft, deze bewering geen steek houdt;

Overwegende immers dat artikel 3 der wet van 15 december 1872, waarbij «*elke expeditie ter zee*» daad van koophandel geacht wordt», in algemene bewoordingen wordt opgesteld en derhalve alle winstgevende ondernemingen omvat, welke met de zeehandel verband houden, ook die betrekking hebbende met de visvangst;

dat anderzijds uit verscheidene wetsbepalingen blijkt dat, hoewel de kapitein van een schip geen handelaar is, hij nochtans als wettelijke vertegenwoordiger van de reder handelsfuncties uitoefent (wet 5 juni 1928 houdende regeling van de arbeids-overeenkomst wegens scheepsdienst art. 97 en 108);

dat de kapitein, gelet op de eigenaardige toestand waarin hij ingevolge het belangrijk door hem waargenomen ambt verkeert, ten overstaan van de rederij een lasthebber, maar geen ondergeschikte is (R.P. D.B. V° Navire, nr, 383, Ripert, Droit Maritime IV Uitg. D. I, nr 813, blz. 706);

Overwegende dat uit bovenstaande beschouwingen volgt:

dat geen onderscheid dient gemaakt te worden tussen een koopvaardij- en een vissersschip;

dat de reder, eigenaar van een vissersschip, die de opbrengst van de visvangst verkoopt en daarvan zijn gewoon beroep maakt, een handelsonderneming uitbaat (Fredericq, Droit Comm. B. I, nr 51 litt. C., blz. 108 alsmede de voetnota's III en IV; Van Rijn B. I, nr 49, blz. 52, Cass. 11-2-1946, Pas. 1946, I, 69);

dat de overeenkomst, waarbij de reder aan de kapitein van zijn vissersschip last geeft een zeetocht tot een goed einde te brengen, in accessorium van dergelijke onderneming, hetzelfde handelskarakter heeft;

dat de daden, die de kapitein als zodanig stelt, alsmede de tekortkomingen, waaraan hij zich in de uitvoering van zijn opdracht plichtig maakt, insgelijks van commerciële aard zijn, zodat al de betwistingen, die aangaande deze objectieve handelsdaden en deze contractuele tekortkomingen tussen de reder en de kapitein oprijzen, onder de bevoegdheid vallen van de Rechtbank van Koophandel (Ripert, *ibid.*, n° 813; F. Van Goethem en R. Geysen, «*Arbeidsrecht*» 1951, blz. 283 en 284);

Om die redenen:

Het Hof,

Gelet op artikel 24 van de wet van 15 juni 1935; gehoord de heer advocaat-generaal Matthys in zijn eensluidend advies, alle verdere of strijdige conclusiën verwerpend, ontvangt het hoger beroep; verklaart het ongegrond; bevestigt dienvolgens het bestreden vonnis in al zijn beschikkingen en veroordeelt appellant tot de kosten van de aanleg;

zendt de zaak terug naar de eerste rechter, voor verdere behandeling.

HOF VAN BEROEP TE LUIK

5e Kamer. -- 17 oktober 1957.

Voorzitter : M. Albert.

Raadsheren : M.M. Van Hamont en Ridder de Schaetzen.

Advocaat-generaal : M. Jhr. Glenisson.

Advocaten : Mrs E. Janssens, loco Mr Hoegars en Collignon.

Verkeersongeval. — Slachtoffer : Italiaans mijnwerker. — Basisloon. — Winstgevende levensduur.

Bij de vaststelling van het basisloon moet rekening worden gehouden met de verhoging van 16 % van het loon, aan alle mijnwerkers toegekend; het gaat hier voorzeker niet om een tijdelijke verhoging: gelet op de huidige conjunctuur bestaat weinig kans op een wijziging in de toekomst, tenzij in de zin van een verdere verhoging.

De ondergrondse mijnwerkers worden normaal op de leeftijd van 53 jaar gepensionneerd; met dit feit moet rekening worden gehouden bij de vaststelling van de vermoedelijke winstgevende levensduur.

Terzake is van weinig belang, dat het slachtoffer van Italiaanse nationaliteit is; de man is inderdaad een regelmatige werker, bevorderd tot opzichter, gehuwd met een Belgische vrouw, vader van zes kinderen en opgenomen in de nationale gemeenschap, zodat er geen reden bestaat om aan te nemen, dat hij vroegtijdig van zijn beroep zou hebben afgezien.

Castagnetti D. en de Nationale Unie der Socialistische Mutualiteiten t/ Ketelslegers en Lussis.

Gelet op het vonnis der correctionele rechtbank te Tongeren de dato 22 mei 1957 statuerende enkel op burgerlijk gebied, na de neerlegging, in uitvoering van het arrest van deze zetel de dato 9 oktober 1956, van het deskundig verslag van de heer Dr Stas;

Gelet op de regelmatige beroepen en incidenteel beroep tegen voormeld vonnis gericht;

I. Betreffende de burgerlijke partij Castagnetti.

A. Tijdelijke werkonbekwaamheid.

Overwegende dat volgens attest van de werkgever de burgerlijke partij voor de periode van 1 januari 1954 tot 10 augustus 1955 brutolonen heeft opgetrokken ten bedrage van 190.495 fr.; dat onder aftrek van de weerhouden sommen voor Rijksmaatschappelijke Zekerheid en voor belastingen het netto-loon 190.495 — 19.433 = 171.042 fr. bedroeg, hetgeen een gemiddeld jaarlijks netto-loon van 171.042×365 gedeeld door 587 = 106.355 fr. vertegenwoordigt;

Overwegende dat het billijk voorkomt de berekeningen te steunen op gemeld cijfer, en dat derhalve de vergoedingen voor tijdelijke werkonbekwaamheid als volgt dienen vastgesteld:

1. tijdelijke werkonbekwaamheid van 100 % van 10-8-1955 tot 1-1-1957:

een jaar	106.355
vier maand	35.452
2/3 maand	5.909

147.716 fr.

2. tijdelijke werkonbekwaamheid van 75 % van 1-1-1957 tot 1-2-1957: dit is een maand $8.863 \times 75 \% = 6.647$ fr.,

3. tijdelijke werkonbekwaamheid van 50 % van 1-2-57 tot 1-3-57: dit is een maand $8.863 \times 50 \% = 4.432$ fr.;

Overwegende dat bijgevolg de vergoedingen voor tijdelijke werkonbekwaamheid te zamen de som van 158.795 fr. bedragen;

B. Bestendige werkonbekwaamheid.

Overwegende desbetreffend dat er dient voortgegaan op voormeld basisloon van 106.355 fr., verhoogd met een niet betwiste som van 5.212 fr. zijnde voordelen in natura (steenkolen);

Overwegende dat daarenboven terecht barema-verhogingen van 16 % in acht dienen genomen, welke inmiddels aan alle mijnwerkers werden toegekend; dat het hier gewis gaat om tijdelijke verhogingen maar dat, gelet op de huidige conjunctuur, er weinig kansen bestaan van wijziging in de toekomst, tenzij naar verdere opslag;

Overwegende dat het eerste vonnis eveneens te recht de vermoedelijke winstgevende levensduur op 19 jaar heeft vastgesteld, gelet op het feit dat de ondergrondse mijnwerkers normaal op de ouderdom van 53 jaar worden gepensionneerd; dat het ter zake van weinig belang is dat de burgerlijke partij van Italiaanse nationaliteit zou zijn; dat inderdaad Castagnetti een regelmatige en voorbeeldige werker is, bevorderd tot de graad van opzichter, gehuwd met een Belgische, vader van zes kinderen en opgenomen in de nationale samenleving, en dat er bijgevolg geen reden is om te vermoeden dat hij vroegtijdig van zijn beroep zou afgezien hebben;

Overwegende dat er alleszins dient rekening gehouden met een normale loopbaan;

Overwegende verder dat het percentage van bestendige werkonbekwaamheid, in casu 40 %, niet betwist wordt;

Overwegende dat het billijk blijkt ten aanzien van de kapitalisatieberekening een rentevoet van 4,50 % toe te passen; welk doorgaans door de rechtspraak wordt aangenomen; dat hiermede een coëfficiënt van 12.593 overeenstemt;

Overwegende dat de berekening als volgt dient opgesteld te worden:

basisloon	106.355
16 % verhoging	17.117
kolen	5.212

128.684 fr.

Kapitalisatie: $128.684 \times 12.593 \times 40 \% = 648.207$ fr.;

C. Verlies aan pensioen.

Overwegende dat gelet op de hiervoren aangehaalde beschouwingen de eerste rechter principieel geenszins ten ongelijke in acht genomen heeft het verlies aan pensioen, na datum waarop de burgerlijke partij pensioengerechtigd zou zijn tot op de dag van haar overlijden, volgens de physiologische levensduur, zijnde volgens de tafels van Dillaerts, vanaf 53 tot 69 jaar;

Overwegende dat weliswaar de vergoeding waarop de burgerlijke partij recht heeft uit dien hoofde, gelijk moet staan met het kapitaal nodig om haar een rente te verzekeren gelijk aan de verloren inkomst, rente bij het einde van haar lucratieve levensduur uit te keren;

Overwegende evenwel dat het eerste vonnis de des-aangaande kapitalisatieberekening niet volledig heeft uitgewerkt; dat inderdaad de 16 stortingen van 44.494

frank niet onmiddellijk maar slechts na 20 jaar moeten plaats grijpen, vermits de burgerlijke partij pas de ouderdom van 33 jaar bereikte op de dag van het ongeval; dat hiermede rekening houdende, de berekening er als volgt uitziet, gelet op een rentevoet van 4,50 %;

kapitaal uit te keren na 20 jaar $44.494 \times 11.234 = 499.846$ fr.,

contante waarde van dit kapitaal $499.848 \times 0.414.643 = 207.258$ fr.;

Overwegende dat er, benevens voormelde schade voor verlies aan een pensioen, geen aanleiding meer bestaat tot een supplementaire toekenning wegens zo beweerde bijkomende werkzaamheden, dat er inderdaad met geen voldoende gronden van zekerheid kansen voorkomen dat belanghebbende, eens zijn ouderdomsgrens bereikt, na een ruim twintigjarige arbeid in de koolmijn, nog een nieuwe tewerkstelling zou aanvaard hebben;

D. Morele schade.

Overwegende dat de morele schade in het eerste vonnis te breed geschat werd op 300.000 fr.; dat deze schade dient herleid te worden ex aequo et bono op een som van 150.000 fr.;

E. Afrekening.

Overwegende dat aldus aan de burgerlijke partij toekomt :

1. tijdelijke werkonbekwaamheid	158.795
2. bestendige werkonbekwaamheid	648.207
3. verlies aan pensioen	207.258
4. morele schade	150.000

1.164.260 fr.

Overwegende echter dat luidens het in kracht van gewijsde getreden arrest de dato 9 oktober 1956, een derde der verantwoordelijkheid ten laste van de burgerlijke partij blijft, zodat van deze som $1/3$ e dient afgetrokken : $1.164.260 - 388.087 = 776.173$;

Overwegende dat de volgende sommen die reeds uitbetaald werden ook van dit laatste bedrag dienen afgetrokken :

77.529 fr. zoals in het vonnis a quo vermeld,
100.000 fr. op 5 juni 1957 door betichte gestort,
9.920 fr. vertegenwoordigende de $2/3$ der nieuwe uitbetaling der mutualiteit,

187.449 fr., zodat uiteindelijk het totaal er als volgt uitziet :

$776.173 - 187.449 = 588.724$ fr.;

II. Betreffende de burgerlijke partij Nationale Unie der Socialistische Mutualiteiten.

Overwegende dat de eis van deze burgerlijke partij niet betwist wordt;

Overwegende dat buiten de haar door de eerste rechter toegekende som van 23.304 fr. zijn intussen nieuwe uitbetalingen ten bedrage van 14.880 fr. heeft gedaan waarvan $2/3$ zijnde 9.920 fr. door de betichte en de burgerlijk verantwoordelijke partij te dragen zijn;

Overwegende dat de totale vergoeding aldus de som van 33.224 fr. bereikt, onder voorbehoud van de sommen, die de burgerlijke partij in de toekomst nog zou uit te betalen hebben ingevolge het kwestieus ongeval, en deze die haar op heden nog niet bekend zouden zijn;

Om deze redenen :

Het Hof, statuerende op tegenspraak,

Gelet op artikels 1382, 1383, 1384 burgerlijk wetboek, 24 van de wet van 15 juni 1935, 1 wet van 25 oktober 1950;

Verklaart de beroepen en het incidenteel beroep ontvankelijk;

Hervormt het bestreden vonnis :

Veroordeelt betichte en de burgerlijk verantwoordelijke partij solidairlijk te betalen aan de burgerlijke partij Castagnetti de som van 588.724 fr., plus de vergoedende intresten, de gerechtelijke intresten en de kosten;

Wijst deze burgerlijke partij af van het overige;

Beveelt de voorlopige uitvoering van het huidig arrest voor een bedrag van 200.000 fr.;

Veroordeelt betichte en de burgerlijke verantwoordelijke partij solidairlijk te betalen aan de burgerlijke partij Nationale Unie der Socialistische Mutualiteiten de som van 33.224 fr., plus de gerechtelijke intresten en de kosten;

Verleent akte aan deze burgerlijke partij van het door haar geformuleerde voorbehoud;

Verwijst de betichte en de burgerlijk verantwoordelijke partij solidairlijk in de kosten van beide aanleggen.

NOOT : Zie in dit nummer het vonnis a quo van de corr. rechtbank te Tongeren dd. 22 mei 1957.

CORRECTIONELE RECHTBANK TE TONGEREN

22 mei 1957

Alleen rechtsprekend rechter : M. Frère

O.M. : M. Velaers

Advocaten : Mrs Hoegars, Billon-Coheur en Schroë

Verkeersongeval. — Slachtoffer : Italiaans mijnwerker. — Basisloon. — Winstgevende levensduur.

Bij de vaststelling van het basisloon moet rekening worden gehouden met de verhoging van 16% van het loon, aan alle mijnwerkers toegekend.

Het gemiddelde van de lonen is inderdaad niet dit van de huidige salarissen of dit van de vóór het ongeval uitbetaalde salarissen, maar wel het gemiddelde van de lonen, rekening houdende met :

1. de schommelingen, die deze lonen in de toekomst kunnen ondergaan.

2. de eventuele promoties, die het slachtoffer normaal had kunnen maken.

Wat de vermoedelijke winstgevende levensduur betreft, is het normaal dat een voorbeeldig Italiaans mijnarbeider, met een Belgische vrouw gehuwd en vader van zes kinderen, die in België wortel heeft geschoten, tot de ouderdom van 53 jaar zou gewerkt hebben.

Castagnetti en Nationale Unie der Socialistische Mutualiteiten t/ Ketelslegers en Lussis A.

Gezien het arrest van het Hof van Beroep te Luik in datum 9 oktober 1956;

I. *Betreffende de burgerlijke partij Castagnetti :*

Aangezien de tijdelijke werkonbekwaamheid als volgt dient bepaald te worden :

dagloon onmiddellijk vóór het ongeval : 398 F per dag;

jaarloon : $300 \times 398 - 8 \% = 119.400 - 9.552 = 109.848 \text{ F.};$

dat hiermede rekening houdende de burgerlijke partij recht heeft op :

a) een tijdelijke werkonbekwaamheid van 100 % van 10.8.1955 tot 1.1.1957; d.i.

1 jaar : 300 dagen = 109.848,—

4 maanden of 100 dagen 36.616,—

16 dagen 5.858,56

152.332,56 152.332,56

b) een tijdelijke werkonbekwaamheid van 75 % van 1.1.57 tot 1.2.57, d.i. één maand of 1/4 van 9.154 F.

6.865,50

c) een tijdelijke werkonbekwaamheid van 1.2.57 tot 1.3.57, d.i. één maand of de 1/2 van 9.154 F.

4.577,—

163.765,06

Aangezien de bestendige werkonbekwaamheid als volgt dient bepaald te worden :

A) *Basisloon bestaande uit :*

1) loon voor 300 werkdagen per jaar

— 8 % =

109.843,—

2) kolen

5.212,—

3) verhoging van 16 % op dit loon

17.575,68

132.635,68

Overwegende dat er inderdaad rekening moet gehouden worden met de verhoging van 16 %, toegekend aan alle mijnwerkers;

Overwegende inderdaad dat het gemiddelde der lonen dit niet is van de huidige salarissen of dit van de salarissen vóór het ongeval uitbetaald, maar wel het gemiddelde der lonen rekening houdende met :

1) de schommelingen die deze lonen kunnen onder vinden in de toekomst (Rép. Prat. de Droit Belge, V° Responsabilité, n° 1768) en

2) met de eventuele promoties die het slachtoffer normaal had kunnen maken (op. cit., n° 1769).

B) *Graad van werkonbekwaamheid* (niet betwist) : 40%;

C) *Vermoedelijke winstgevende levensduur;*

Overwegende dat voor wat deze levensduur betreft het normaal is dat deze voorbeeldige Italiaanse arbeider, gehuwd met een Belgische en vader van zes kinderen, die in België wortel had geschoten, tot de ouderdom van 53 jaar zou gewerkt hebben;

Overwegende dat, rekening houdende met de consolidatie die op 1 maart 1957 bepaald werd en met de ouderdom van de burgerlijke partij op die datum, d.i. 33 jaar, zijn physiologische overlevingsduur, volgens de Tafels Dillaerts, 36 jaar zou bedragen;

Overwegende dat de lucratieve ouderdom van een mijnwerker nochtans slechts tot 53 jaar, ouderdom waarop hij normaal gepensionneerd wordt, gaat; zodat de burgerlijke partij mocht rekenen op een lucratieve levensduur van 19 jaar;

Overwegende dat hiermede een coëfficiënt van 12.593 overeenstemt, zodat de berekening er als volgt uitziet :

$132.636 \times 40 \times 12.593$

= 668.114 F.

100

Overwegende dat er daarenboven rekening dient gehouden met het verlies aan pensioen, na de datum waarop de burgerlijke partij pensioengerechtigd zou zijn, tot op de dag van zijn overlijden, volgens de physiologische levensduur (cfr. Corr. Charleroi, 5 december 1953, R.G.R.A. 1954, n° 5285);

Overwegende dat de vergoeding die hem deswege toekomt er als volgt uitziet :

mangel aan pensioen : per jaar 40.176,—

voordeel in natura — kolen 4.318,—

F.44.494,—

Overwegende dat de vergoeding waarop de burgerlijke partij recht heeft uit dien hoofde moet gelijk staan met het kapitaal nodig om hem een rente te verzekeren gelijk aan de verloren inkomst, uit te keren bij het einde van zijn lucratieve levensduur, zijnde 53 jaar (Beroep Gent, 18 oktober 1952, R.G.R.A. 1954, n° 5301);

Dat hiermede rekening houdende de berekening er als volgt uitziet : $44.494 \times 11.234 = 499.846 \text{ F.}$

Overwegende dat voor morele schade een som ex aequo et bono op 300.000 F. bepaald aan de burgerlijke partij dient toegekend te worden;

Overwegende dat aldus aan de burgerlijke partij toekomt :

tijdelijke werkonbekwaamheid 163.765,—

bestendige werkonbekwaamheid 668.114,—

verlies aan pensioen 499.846,—

morele schadevergoeding 300.000,—

1.631.725,—

Overwegende dat 1/3 der verantwoordelijkheid ten laste van de burgerlijke partij blijft, zodat van deze som 1/3 dient afgetrokken :

$1.631.725 - 543.908 = 1.087.816;$

Overwegende dat de volgende sommen, die reeds uitbetaald werden, van dit totaal dienen afgetrokken :

33.333 provisionele vergoeding,

23.304) vergoedingen door de mutualiteit toe-

20.892) gekend;

77.529 F.;

zodat uiteindelijk het totaal er als volgt uitziet :

$1.087.816 - 77.529 = 1.010.287 \text{ F.}$

Betreffende de burgerlijke partij Nationale Unie der Socialistische Mutualiteiten :

Aangezien de eis van deze burgerlijke partij ontvankelijk is en volledig gegrond voor het gevorderde bedrag;

Overwegende dat deswege aan deze burgerlijke partij toekomen : de 2/d van 34.956 F. = 23.304,— F.

Gezien de hiernavolgende artikelen door de heer Voorzitter ter zitting aangeduid :

Wetboek van rechtspleging in strafzaken : artikel 194; artikelen 1382-1384 van het Burgerlijk Wetboek; wet van 15 juni 1935, artikelen 11, 12, 14, 23, 31, 32, 34, 35, 36, 37, 41;

Om deze beweegredenen :

De Rechtbank, statuerende op tegenspraak;

Veroordeelt betichte en de burgerlijk verantwoorde lijke partij solidairlijk aan de burgerlijke partij Castagnetti Domenici te betalen de som van 1.010.287 fr., plus de vergoedende intresten sedert de dag van het ongeval, zijnde 10 augustus 1955, plus de gerechtelijke uitresten en de kosten;

Beveelt de voorlopige uitvoering van huidig vonnis niettegenstaande alle verhaal en zonder borgstelling, uitgenomen voor wat de kosten betreft voor een bedrag van 100.000 F.

Veroordeelt betichte en de burgerlijk verantwoordelijke partij solidairlijk te betalen aan de burgerlijke partij Nationale Unie der Socialistische Mutualiteiten de som van 23.304,— frank plus de intresten en de kosten;

Verleent akte aan deze burgerlijke partij van het door haar geformuleerde voorbehoud.

NOOT: Zie in dit nummer het arrest van het Hof van Beroep te Luik dd. 17 oktober 1957 in deze zaak.

PARTICULIERE ARBITRAGE TE ANTWERPEN

23 april 1957.

Scheidsrechters: M.M. De Meyer, P. Varlez, De Schrijver.

Advocaten: Mrs Van Lidth de Jeude, en Six (Oostende) en Collard.

Cascoverzekering. — Bedongen «warranties». — Aan één van de «warranties» niet voldaan. — Gevolg: nietigheid van de verzekering. — Rechtsgevolgen van deze nietigheid.

Wanneer verscheidene «warranties» zijn bedongen voor de geldigheid van de verzekering, is het voldoende, dat aan een enkele dezer warranties niet is voldaan om de verzekeringsovereenkomst nietig te doen verklaren.

De nietigverklaring van de verzekeringspolissen sleept na zich de toepassing van artikel 10 van de wet van 11 juni 1874 op de verzekeringen in het algemeen, dus de verplichting van de verzekeraar tot terugbetaling van de premies, alsook van artikel 200 van Boek II, Titel VI van het Wetboek van Koophandel, betreffende de zeeverzekeringen, dus het recht van de verzekeraar bij wijze van schadeloosstelling op 0,5 % van de verzekerde som.

Van Iseghem t/ La Brabançonne en a.e.

I. Gezien het geboekt exploit van rechtsingang dd. 13 oktober 1954;

Gezien het tussen partijen op 10 januari 1956 tot stand gekomen scheidsrechterlijk verdrag (compromis dat samen met onderhavige sententie aan de formaliteit der registratie zal onderworpen worden), volgens hetwelk op grond van acht verzekeringsovereenkomsten (polissen genummerd 51/535 tot en met 51/542) worden gevorderd in hoofdorde schadepenningen en in bijkomende orde terugbetaling der gestorte premies, ten aanzien van alle verzekeringsovereenkomsten, de desbetreffende bedragen te vermeerderen met rente en kosten;

Naar luid van dit compromis werden op voorstel van eiser en van verweersters respectievelijk benoemd als scheidsrechters Mr Paul De Schrijver, advocaat, en de heer Pierre Varlez, dispacheur, beide te Antwerpen, die als derde arbiter, om samen met hen het rechtscollege te vormen, Mr Maurice De Meyer, advocaat te Antwerpen, aanstelden.

II. Overwegende dat de feiten die tot de primair en secundair uitgeoefende verhalen aanleiding geven, als volgt kunnen samengevat worden:

Eiser Van Iseghem, eigenaar van acht treilers, had beslist deze ganse vloot onder Argentijnse vlag van uit Oostende naar Mar del Plata te doen varen, om

voortaan in Zuid-Amerika een vaste aanleghaven te hebben.

In verband met de zeereis, wendde hij zich tot een verzekeringsmakelaarster, de N.V. François Mackelbert, 28 Meir, te Antwerpen, waarna met haar bemiddeling gesloten werden acht verzekeringsovereenkomsten behelzende wederzijdse verplichtingen.

De 23e oktober 1951 vertrokken de acht schepen uit Oostende naar hun bestemmingshaven; zeven der treilers kwamen, na een normale overtocht van de Atlantische Oceaan, aldaar behouden te Mar del Plata aan; op 23 oktober is de Christiane O 786 ter hoogte van Zuid-Oost grote boei te Duinkerke, bij zware zee gezonken, waardoor totaal verlies ontstaan is. De drie leden der bemanning werden gered daar zij tijdig andere schepen konden bereiken (een lid werd opgenomen door de Ordo en de twee anderen door de O 343).

III. Overwegende dat de eis ertoe strekt verweersters te horen veroordelen de onderling vastgestelde waarde van de verloren houten treiler O 786 Christiane (683.000 frank plus interesten en kosten), te betalen, en voor geval er zou beslist worden dat de verzekeringsovereenkomsten met nietigheid behebt zijn, verweersters te horen veroordelen de door hen bedongen en geïncasseerde premies aan eiser terug te storten (in hoofdsom 335.269,40 frank) plus interesten en kosten.

Overwegende dat in het beschikkend gedeelte hunner besluiten:

a) eiser concludeerde dat het aan de scheidsrechters behage de eis van aanlegger ontvankelijk en gegrond te verklaren, dienvolgens verweersters te veroordelen tot het betalen aan aanlegger van een schadevergoeding van 683.000 frank voor het zinken van de Christiane, bedrag waarvoor dit schip verzekerd was, vermeerderd met de verwijlntresten aan 5,5 % sinds 23 oktober 1951, dag van de ramp;

Minstens in zeer ondergeschikte orde, voor het geval er zou beslist worden dat verweersters niet gehouden zijn de schadevergoeding van 683.000 frank te betalen, hen te veroordelen tot het terugbetalen van de geïnde premies voor alle onder dezelfde omstandigheden verzekerde schepen van Van Iseghem, deze premies belopende 335.269,40 frank, vermeerderd met de interesten aan 5,5 % van de dag af van de betaling; hen te veroordelen tot de kosten van het geding.

b) Verweersters concludeerden dat het aan de scheidsrechters behage de eis niet ontvankelijk, minstens niet gegrond te verklaren, kosten ten laste van aanlegger.

IV. Overwegende dat tot slechten van de primair gestelde eis, het past aan te stippen dat de verzekeringsovereenkomsten uitdrukkelijk bepaalden:

«La susdite assurance est effectuée aux conditions » Institute Voyage Clause franchise de 3 % suivant » clause attachée.

» Warranted:

» 1° Certificat de classification Lloyds Veritas et/ou » similaire pour les voyage qu'il (le bateau) effectue;

» 2° Seaworthiness Certificate de la Commission » Maritime Ostendaise;

» 3° Vessel fully manned and equipped;

» 4° Warranted sailing before 30th October 1951.»

Overwegende dat een kennelijk onderscheid bestaat tussen de uitdrukkelijk bedongen «warranty» en de «representation»; dat inderdaad indien de «misrepresentation» de verzekering slechts uitsluit voor zoveel zij bij de assuradeuren hun opinie omtrent het risico zou beïnvloed hebben, de niet uitgevoerde warranty de verzekering ab initio annuleert, om het even dat

dit verzuim het risico wel dan niet wijzigt of dat de tekortkoming goed gemaakt werd vooraleer het verlies ontstaan is (Sohr & Van Doosselaere, Assurances-Transports, nota sub n° 869. Zie ook P. Govare, l'Assurance Maritime Anglaise, blz. 37, 104, 131; R. De Smet, Les Assurances Maritimes, n°s 137 en 139; Arnould, Marine Insurance, p. 588-589; Mac Gillivray, Insurance Law, n°s 880 en 881);

Overwegende dat met de naleving van vier warranties aan de verzekerde op te leggen, het in de bedoeling van de verzekeraars lag verval in te roepen, al ware er zelf slechts één der vier warranties onuitgevoerd gebleven;

Overwegende dat vergeefs door eiser aangevoerd wordt dat de hier ontleden en besproken verzekeringspolissen naar de Belgische en niet naar de Engelse wet hun interpretatie moeten vinden;

Overwegende dat die polissen uitdrukkelijk vier « warranties » en niet « representations » hebben opgesomd, zo dat onmogelijk kan aangenomen worden dat met alzo te bedingen, contracterende partijen andere principes zouden ingezien hebben dan de normale toepassing van het begrip zelf van de warranty clauses, zowel in hun geheel als afzonderlijk genomen.

Overwegende dat in onderhavig geval elk der vier warranties diensgevolge de onmisbare voorwaarde van de tot standkoming of van het behoud en de uitwerking der verzekeringsovereenkomsten uitmaakt.

V. Overwegende dat de drie laatste warranties nageleefd werden daar :

1. de acht schepen uit de haven van Oostende weggevaren zijn de 23 oktober 1951, dus volop tijdig naar de gestelde vereiste;

2. de schepen, waaronder ook de O 786 Christiane, behoorlijk uitgerust en bemand waren.

Nopens de gepaste uitrusting (zie daaromtrent de overgelegde facturen, het attest van walkapitein Charles Pincket, dd. 15 juni 1956 en de brief dd. 11 december 1956 uitgaande van de Hoofdwaterschout der Belgische Kust) wordt geen ernstige kritiek uitgebracht; de aanvoering dat de Christiane niet op eigen krachten zou varen maar zou gesleept worden door een der andere treilers wordt door eiser ten stelligste ontkend en er zijn geen gegevens voorhanden die kunnen toelaten een gebeurd of voorgenomen optrepen van de Christiane in te zien en te weerhouden.

Het argument gesteund op vermeende reticentie is dan ook uit den boze en hoeft niet verder onderzocht en besproken te worden.

Nopens het aantal leden der driehoofdige bemanning, voeren verweersters aan dat drie man niet zouden bij machte geweest zijn de overvaart van de Atlantische Oceaan aan boord van het schip O 786 Christiane waar te nemen.

Daaromtrent valt op te merken dat een bewijs van onvakkundigheid der drie opvarenden (kapitein, machinist en matroos) niet geleverd is noch aangeboden wordt, dat het schip met accommodatie voor slechts drie zeelieden gebouwd was, en dat de overtocht van de in konvooi varende Christiane alleszins veilig kon gebeuren, spijs haar bemanning tot drie eenheden beperkt bleef; hun taak zou wellicht lastig en zwaar geweest zijn, doch niets laat toe te vermoeden of te onderstellen dat zij onuitvoerbaar ware gebleken.

Er mag aangenomen worden dat de drie Hollandse zeelieden die het schip O 786 Christiane bemanden, na lezing van de monsterrol te hebben gehoord en de inhoud ervan te hebben beaamd, genoegzaam durf hadden en over voldoende kracht en weerstandsvermogen beschikten om aan de geverde inspanning

— hoe geweldig de prestatie zich ook zou voordoen — het hoofd te bieden.

3. Het door partijen voorziene attest voorhanden is.

Weliswaar gaat het niet uit van een « Commission Maritime Ostendaise », die overigens niet bestaat, maar wel van de hoofdinspecteur van de Dienst der Zeevaartinspectie te Oostende (bewijs afgeleverd te Oostende de 30 april 1951 en geldig tot 30 april 1952).

Vermits het beding (tweede warranty) in de polis voorkomt, moet er aangenomen worden dat de contracterende partijen daarmede toch iets bedoelden; het kan geen andere instelling geweest zijn dan de Dienst der Zeevaartinspectie te Oostende, waarvan de benaming in de polis niet zeer juist overgenomen geworden was.

VI. Overwegende dat nu overblijft na te gaan of aan de eerste warranty door de verzekerde voldoeninggevend gevolg gegeven werd.

Daaromtrent :

Zoals reeds hierboven aangehaald, moest er een classificatie-certificaat, af te leveren door Lloyds, door Veritas of door een similair bureau, voorhanden zijn.

Dergelijk certificaat wordt niet overgelegd en is zelfs nooit aangevraagd geweest.

Vergeefs poogt eiser het verzuim goed te praten met te doen gelden :

1. dat er voor treilers van geringe tonnenmaat (in casu quo 17 bruto ton) soortgelijk certificaat niet kan gekomen worden.

Het tegenovergestelde is bewezen door de brieven van N.V. Bureau Veritas dd. 12 december 1956 en van Lloyd's Register of Shipping, dd. 7 februari 1957;

2. dat er geen voldoende tijd overgebleven was om bedoeld certificaat te bemachtigen.

Het was de plicht van eiser ofwel de eerste warranty uit de polissen te schakelen, ofwel een verlenging van de termijn voor het wegvaren te bewerkstelligen en de geschikte maatregelen te treffen om een certificaat van classificatie tijdig in te winnen;

3. dat de attesten die afgeleverd werden door Belgische autoriteiten die de deugdelijkheid en de seaworthiness van de O 786 Christiane hebben vastgesteld en bevestigd, kunenn gelijkgesteld worden met het ontbrekend certificaat van classificatie.

Vanzelfsprekend moesten de certificaten niet verplichtend hetzij van Veritas hetzij van Lloyd's uitgaan. Met de bewoording « et/ou similaire » te bezigen hebben de assuradeuren ingezien een eventueel optreden van een ander internationaal bekend classificatiebureau.

Alleszins heeft de eiser zelf het ook wel begrepen; hij kan onmogelijk de attesten van Belgische Zeevaart-overheden doen doorgaan als classificatiecertificaten, want dan zouden de warranties sub 1 en sub 2 door hem vermengd worden, vermits de ingeroepen attesten van de Zeevaartinspectie te Oostende aanvaard geweest zijn als geldige « seaworthiness certificates » om aan de tweede gestelde warranty te voldoen.

Eiser heeft ten tijde onmiddellijk beseft dat hij aan de warranty sub 1 niet voldeed, bij gebrek aan classificatie van elk zijner treilers, want hij nam dadelijk contact met de verzekeringsmakelaar N.V. François Mackelbert met het gevolg dat op 22 oktober 1951, dus één dag voor het wegvaren der schepen, in het bureau van eiser een bespreking plaats had waaraan deelnamen de heren Mackelbert, Van Iseghem, Deltombe en Kinet.

Dit onderhoud werd samengevat en weergegeven in een proces-verbaal gedagtekend te Oostende de 29 september 1954, en voor waarheid ondertekend door de heren Deltombe en Kinet, waarin onder meer voorkomt

« Dan geeft heer Mackelbert de polissen af.

» Op de opmerking van heer Van Iseghem dat in » tegenstrijdigheid met de clausules der polissen er geen » Veritas certificaten voor deze schepen bestaan, zegt » heer Mackelbert dat hij zelf de volle verantwoorde- » lijkheid neemt aangaande deze certificaten, dat het » getuigschrift van de Zeevaartinspectie gelijkwaardig » (équivalent) is zoals voorzien door de polissen en » dat deze zaak alzo volledig in orde is, en dat hij » zo nodig met het getuigschrift van de Zeevaart- » inspectie, een certificaat van de Duitse Lloyd zal » bekomen. »

Met die verbintenis nam eiser genoegen doch tot zijn teleurstelling moest hij later bevinden dat de casco-assuradeuren het niet eens werden om aan de warranty n° 1 te verzaken noch om attesten van de Belgische Zeevaartinspectie te Oostende met classificatiecertificaten gelijk te stellen.

Evenmin kon de N.V. François Mackelbert een classificatiecertificaat van de Duitse Lloyd, dat een gelegenheidscertificaat zou geweest zijn, aan eiser Gabriel Van Iseghem naderhand bezorgen.

Op grond van de door hen gegeven geruststellende verzekering dat de kwestie der classificatie in orde was/of komen zou, stelde eiser tegenover N.V. François Mackelbert en J. Deltombe een procedure in die door de Rechtbank van Koophandel, zetelende te Antwerpen, nog dient beslecht te worden.

Volgens de dagvaarding betekend ten verzoeken van eiser de 5 en 6 juni 1953 wordt de veroordeling van de beide gedaagden, ten titel van schadevergoeding, nagestreefd tot beloop van 683.000 frank plus rente en kosten.

Dit verhaal werd dus uitgeoefend vooraleer eiser de procedure tegen zijn assuradeuren begonnen is.

Niet alleen uit de reeds hierboven uiteengezette juridische gronden en feitelijke elementen, maar tevens uit de bekendnissen en handelingen van eiser zelf, dient afgeleid te worden dat de primair gestelde vordering niet moet noch kan ingewilligd worden.

VII. Wat nu de secundair gestelde eis betreft :

Overwegende dat door de vooropgestelde beschouwingen het bewezen is dat om het even of een of meerdere of alle der zeven andere treilers hetzij verloren gegaan waren hetzij vermist waren geworden, hetzij schaden opgelopen hadden, de verweersters de nietigheid der polissen zouden ingeroepen hebben, om geen enkele verzekeringsschadepening aan eiser uit te keren, daar classificatiecertificaten zoals voorzien door de eerste warranty ontbraken voor alle der acht verzekerde treilers;

Overwegende dat de nietigheidsverklaring van de acht verzekeringspolissen zich dientengevolge opdringt;

Overwegende dat deze annulatie na zich sleept de toepassing van artikel 10 der wet van 11 juni 1874 op de verzekeringen in het algemeen, dus de terugbetaling der gestorte premies, alsook van artikel 200 van Boek II, Titel VI van het handelswetboek betreffende de zeeverzekeringen, waarbij uitdrukkelijk bepaald wordt dat de verzekeraars in dergelijk geval ten titel van vergoeding $\frac{1}{2}$ % van de verzekerde bedragen bekomen en ingeval de premievoet van 1 % niet bereikt is, deze vergoeding de helft der premie zal behelzen;

Overwegende dat de premie op 1,25 % werd berekend, zodat in onderhavige aangelegenheid assuradeuren aanspraak hebben op $\frac{1}{2}$ % van de verzekerde bedragen, die onderling als volgt vastgelegd werden :

Treiler O 232 Jean Pierre	fr. 4.714.000
Treiler O 339 Luc	2.202.000
Treiler O 340 Christiane II	2.202.000
Treiler O 344 Auguste Nathalie	2.554.000
Treiler O 343 Gabriel	2.554.000
Treiler O 280 Nicole	4.612.000
Treiler O 786 Christiane	663.000

Samen fr. 21.708.000

waarvan $\frac{1}{2}$ % = fr. 108.540.

Overwegende dat waar het totaal der betaalde premies beloopt op 335.269,40 frank er dientengevolge, ten titel van terugbetaling aan eiser in hoofdsom 226.729,40 frank toekomt;

Overwegende dat vermits de nietigheid der verzekeringsovereenkomst tot aan het initium terugwerkt, de interesten op dit laatste bedrag verschuldigd zijn vanaf de datum der betaling van de premies.

Om deze redenen :

en alle andere ermede strijdige besluiten verwerpende, Ondergetekende scheidsrechters :

I. voor recht verklaren dat de acht tussen partijen tot stand gekomen verzekeringscontracten, bij gebrek aan naleving der eerste gestipuleerde warranty, nietig geworden zijn en blijven.

II. Dientengevolge :

1. de gestelde hoofdeis ongegrond verklaren en verwerpen;

2. de secundair gestelde eis slechtend :

alle verweersters, in de proporties waarvoor zij zich volgens de polissen respectievelijk verbonden hebben, veroordelen aan eiser te betalen de som van 335.269,40 frank minus 108.540 frank op 226.729,40 frank, te vermeerderen met de interesten ad $5\frac{1}{2}$ % sedert de datum der betaling tot aan de dagvaarding, alsook met de gerechtelijke interesten vanaf de betekening der dagvaarding.

III. Verwijzen de verweersters, elk naar evenredigheid van haar onderschrijving in de polissen, tot $\frac{2}{3}$ der kosten (kosten van dagvaarding inbegrepen) en verwijst eiser in het overige $\frac{1}{3}$ dezer kosten, te berekenen tot aan de uitspraak der scheidsrechters.

NOOT : Zie ook Sohr en Van Doosselaere, Assurances-Transports, n°s 168, 169, 185 e.v., 191.

VREDEGERECHT TE NIEUWPOORT

21 augustus 1957.

Rechter : M. Van Snick.

Advocaat : Mr. Janssens-Casteels.

Kinderbijslagen. — Letterkundige activiteit naast ander hoofdberoep. — Geen « beroep ». — Niet onderworpen aan de wet van 10 juni 1937 noch aan organiek K. B. van 22 december 1938.

De zelfstandige activiteit, zelfs bijkomstig, die zich uitstrekt over ten minste achttien dagen per jaar en verplicht tot aansluiting bij een kas voor gezinstoelagen voor zelfstandige arbeiders, moet in ieder geval een « beroep » uitmaken.

Het schrijven en laten uitgeven van enkele letterkundige werken door iemand, die een ander hoofdberoep uitoefent, kan niet worden beschouwd als het uitoefenen van een « beroep », zelfs niet van een bijkomstig beroep.

Dergelijke letterkundigen zijn noch naar de tekst, noch naar de geest van de wet onderworpen aan de

wet van 10 juni 1937 en het K.B. van 22 december 1938.

Onderlinge Hulpkas voor Kinderbijslagen
t/ Germonprez.

Overwegende dat de eis strekt verweerder te horen veroordelen om te betalen aan aanlegster, uit hoofde van achterstallige bijdragen voor kindertoeslagen, de som van 9.025 frank, met de gerechtelijke intresten en tot de gedingskosten;

Overwegende dat het niet betwist wordt dat verweerder, als beroepsjournalist in vast dienstverband, verbonden aan een krant, aldus een loontrekkende werknemer, afdraagt voor gezinsvergoedingen;

Overwegende dat aanlegster daarenboven als Kas voor Kindertoeslagen voor Zelfstandige Arbeiders, verweerder ambtshalve heeft aangesloten, omdat verweerder schepper is van letterkundige werken, voornamelijk romans, die door uitgeverijen worden gepubliceerd;

Overwegende dat aanlegster zich steunt op artikel 3 van het organiek K.B. van 22 december 1938, die de aansluiting verplichtend maakt voor « alwie, uitsluitend, hoofdzakelijk of op bijkomende wijze, een beroep uitoefent door voor zijn eigen rekening te werken... »;

Overwegende dat zelfde artikel verder bepaalt: « het beroep moet, onder bovenvermelde voorwaarden, op normale wijze in België worden uitgeoefend en jaarlijks ten minste achttien dagen omvatten »;

Overwegende dat aanlegster ten onrechte besluit dat het voldoende is dat een persoon een zelfstandige activiteit heeft, zelfs slechts bijkomstig, die zich uitstrekt over minstens achttien dagen per jaar, om onderworpen te zijn aan de kindertoeslagenwet van 10 juni 1937;

Overwegende dat het uit de tekst van voormeld artikel 3 duidelijk blijkt dat de zelfstandige activiteit « geen beroep » moet daarstellen;

Overwegende dat in geval van zelfstandige activiteit op bijkomende wijze, deze bijkomende activiteit volgens de tekst van de wet in ieder geval een beroep moet uitmaken, zij het dan nog een bijkomstig beroep;

Overwegende dat naast een hoofdgroep, het schrijven van letterkundige werken als « violon d'Ingres » zoals in dit land veelvuldig gedaan wordt, onder andere door vele staatsambtenaren, leden van het onderwijzend personeel, enz., niet als het uitoefenen van een beroep kan beschouwd worden;

Overwegende dat dergelijke letterkundigen niet onderworpen zijn aan voormelde wet;

Overwegende dat het blijkt dat de wetgever de loontrekkende arbeiders, die op bijkomstige wijze een beroep als niet-loontrekkende uitoefenen, toch aan de toepassing van het K.B. van 22 december 1938 heeft onderworpen, omdat zij anders een bevoordeelde positie zouden bekleden ten aanzien van de uitsluitend zelfstandige arbeiders;

Overwegende dat de wetgever heeft willen vermijden dat de voorwaarden van mededinging niet meer gelijk zouden zijn tussen de twee categorieën beroeps-lui (de kinderbijslagwet van 10 juni 1937, Nagels en Van Loo, blz. 19, 2e kol., alinea 2);

Overwegende dat in zake bijkomende letterkundige activiteit het al of niet onderworpen zijn aan voormelde wet niet in het minst een onrechtvaardige mededinging in de hand werkt;

Overwegende dat dus, noch volgens de tekst, noch ingevolge de geest van de wet, het schrijven van letterkundige werken tijdens de vrije uren die een

hoofdberoep toelaten onder toepassing valt van de wet van 10 juni 1937 en het K.B. van 22 december 1938;

Overwegende dat de eis bijgevolg ongegrond is;

Om deze redenen :

Wij, Vrederechter, rechtdoende in eerste aanleg, op tegenspraak, alle verdere of tegenstrijdige besluiten verwerpende, verklaren de eis ontvankelijk, doch ongegrond en wijzen aanlegster ervan af met veroordeling tot de kosten.

BOEKBESPREKING

Felix Duchateau. — Repertorium van de rechtskundige Tijdschriften berustend in gespecialiseerde Belgische Bibliotheken. — Provinciale Bibliotheekschool, Anderlecht (Brussel) 1956-1957, 238 pp.

Het doel van dit proefschrift, voorgelegd tot het bekomen van het diploma van Gegradueerde in de Bibliotheconomie en Bibliografische Wetenschappen, is het verruimen van het juridisch documentatiegebied door het aanleggen van een collectieve catalogus van juridische tijdschriften, berustend in gespecialiseerde Belgische bibliotheken. Wel is het jammer dat de schrijver, naar hij zelf meedeelt, alle bibliotheken niet persoonlijk heeft kunnen bezoeken en zijn toevlucht heeft moeten nemen tot het rondsturen van vragenlijsten. Toch is het werk, hoe onvolledig ook, uitgegroeid tot een documentatiebron, die de aandacht van alle juristen verdient.

Eerst krijgen we een waardevolle lijst van niet minder dan 54 bibliotheken. Het gaat hier om verzamelingen, aangelegd door scholen, kamers van koop-handel, de spaarkas, banken, voorlichtingsdiensten, rechtbanken, geleerde genootschappen, belangrijke handelsondernemingen, het rekenhof enz., waarbij telkens wordt meegedeeld welke hun oorsprong is, voor wie en wanneer ze toegankelijk zijn, welk klasserings-systeem werd gebruikt en, wat buitengewoon belangrijk is, of de tijdschriften er ook worden geëxerpeerd.

Een volgend deel omvat een repertorium van 733 rechtskundige tijdschriften. Niet alleen vernemen we inlichtingen over de titel, de uitgever, de periodiciteit, de taal, de titelveranderingen enz., maar tevens wordt aangeduid in welke bibliotheken en onder welk nummer het tijdschrift kan gevonden worden, en welke de staat van de verzameling is.

Gaarne zouden we de schrijver aanzetten tot een verdere uitwerking van zijn plan: de lijsten dienen aangevuld (over de universiteitsbibliotheken van Brussel en Luik vernemen we niets bv.), en dit liefst op grond van persoonlijk onderzoek der bibliotheken, wat mij de enige methode lijkt te zijn, die voldoende waarborgen kan bieden. Zijn aangevuld proefschrift, waarvan de uitgave zeer wenselijk is, zou dan een buitengewoon belangrijk hulpmiddel kunnen worden voor alle juristen in een gebied, waarin menig student, practicus en vorser maar al te gemakkelijk verloren loopt.

Frans De Pauw, aspirant N.F.W.O.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

BIBLIOGRAPHIE

Mr B. H. D. Hermesdorf. — *De herberg in de Nederlanden.* — Van Gorcum & Comp., Assen 1957. — 296 p.

Het nieuwe boek van Prof. Hermesdorf ligt in dezelfde lijn als zijn vorig werk « Recht en taal te hoofde » en de rechtsgeschiedenis is er innig in verwant aan de folklore.

Het werk vormt een uiterst interessante bijdrage tot de cultuurgeschiedenis. Het steunt op een zeer uitgebreid bronnenonderzoek en het is verbazend welk overgroot aantal gegevens de auteur heeft weten te verzamelen betreffende alle aangelegenheden die de herberg in de meest algemene zin aanbelangen zowel in Noord- als in Zuid-Nederland zulks vanaf de vroege middeleeuwen tot in de 18e eeuw.

Een boek dat in de hoogste mate origineel is en dat met genoegen zal gelezen worden.

Répertoire Bibliographique du Conseil d'Etat. — Uitgegeven door het Institut belge des sciences administratives. — 1957. — 75 p.

Dit repertorium werd samengesteld door de Heren Paul De Visscher en Jacques A. Putzeys. Het bevat een volledige vermelding van alle geschriften die tot nog toe gewijd werden aan de Belgische Raad van State, gerangschikt eerst op systematische wijze en binnen elke afzonderlijke rubriek in chronologische volgorde.

Het is verrassend vast te stellen welke grote hoeveelheid publicaties reeds aan de Raad van State werden gewijd. Grotere en kleinere werken door elkaar komen de samenstellers tot niet minder dan 817 nummers, waarin zijn begrepen de noten die gepubliceerd werden onder arresten van de Raad van State.

Deze publicatie is een onontbeerlijk werkinstrument voor degene die zich interesseren aan het administratief recht.

P. Pierret. — *Précis de la Procédure devant le Juge de Paix.* — Brussel, Maison Ferd. Larcier, S.A. — 1957. — p. 278.

Niettegenstaande de grote uitbreiding die in de laatste jaren gegeven is geworden aan de bevoegdheid van de vrederechters was er geen recent werk dat bijzonder aan de procedure voor het Vrederecht gewijd was. Deze leegte is thans gevuld geworden door de Heer Vrederechter Paul Pierret, die in een uiterst gedocumenteerd boek alle aspecten van de rechtspleging voor het kantonaal gerecht onderzoekt.

Het werk bevat een schat van nuttige inlichtingen en verwijzingen naar rechtspraak en de uiteenzetting van de auteur is van een grote duidelijkheid.

Naast de gewone rechtspleging wordt een hoofdstuk gewijd aan de verschillende bijzondere rechtsplegingen waarvoor aan het vrederecht bevoegdheid werd verleend.

Een uiterst nuttig boek dat vele diensten zal bewijzen

P. Lambert. — *Traité élémentaire de Législation Sociale du Congo belge.* — Brussel, Maison Ferd. Larcier, 1956. — 143 p.

Een werk over dit onderwerp bestond tot nog toe niet. Het boek geeft een synthese van alle wettelijke regelingen betreffende dienstverhuring, reglementering

van en toezicht over de arbeid, beroepsrisico, maatschappelijke zekerheid, collectieve arbeidsverhoudingen en internationaal sociaal recht.

Voor de Belgische juristen is het uiterst interessant de toestanden in het overzees gebied met deze van het moederland te vergelijken.

TIJDSCHRIFTEN

Arresten en Adviezen van de Raad van State : april-september 1957 :

Rechtspraak.

Omnilegie : n° 10 - oktober 1957 :

Wetgeving.

Arbitrale Rechtspraak : n° 443 - november 1957 :

Mr A. S. Fransen van de Putte, De clause « contract-overname » i.v.m. arbitrage.

Nederlands Juristenblad : afl. 40 - 23 november 1957 :

Prof. Mr J. M. van Bemmelen, Daderschap en deelneming op het Atheense Strafrechtscongres. — Prof. Mr R. D. Kollwijn, Echtscheiding van Belgen in Nederland. — Prof. Mr J. M. van Bemmelen, Vergadering van de Vereniging voor Rechtspraak op 2 november 1957 te Utrecht. — Mr P. van der Maesen de Sombreff, Is ontheffing van de toeziende voogdij mogelijk ? — Mr G. Feberwee, De Vestigingswetgeving een middel tot het doel van de Wet Beperking Cadeaustelsel.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie : n° 4514 - 23 november 1957 :

Mr C. H. Beekhuis, De vormvereisten voor een codicil (II). — H. N. J. Kuijer, De lijfrentepolis met restitutiebeding. — Mr J. J. Beyerman, Een copie van 4 augustus 1708 in een protocol van 1650 tot 1651.

Nederlands Tijdschrift voor Internationaal Recht : afl. 4 - oktober 1957 :

J. P. A. François, La conférence diplomatique sur le droit de la mer. — L. H. Sandberg, Quelques problèmes du droit international des sociétés. — J. H. W. Verzijl, Cour internationale de justice. Affaire relative à certains emprunts norvégiens. — J. V. Rijperda Wierdsma, Verminderde belangstelling der studenten voor het volkenrecht. — F. J. F. M. Duynstee, Volkenrecht en staatsrecht.

Recueil Dalloz :

38e cahier - 16 novembre 1957 :

Pierre Huguet, Chronique législative (1 juin-19 juillet 1957).

39e cahier - 23 novembre 1957 :

J. Andrieux, La notion d'accident survenu par le fait ou à l'occasion du travail (loi du 30 octobre 1946). — Tableau de la jurisprudence de la Cour de Cassation.

Juris Classeur : Périodique : La semaine juridique : n° 47 - 20 novembre 1957 :

Maurice Rolland, Réflexions sur le vol d'usage. — Jacques Baudoin, Troisième chronique de circulation routière (Le décret du 28 août 1957 modifiant le Code de la Route).